

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma
“Pirmsskolas skolotājs”

MADARA ŅIKITINA

Stāstīprasmes sekmēšana pedagoģiskajā procesā 6-7 gadus veciem bērniem pirmsskolā

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Lektore
Akadēmiskais amats

Mg.paed.
Zinātniskais /akadēmiskais
grāds

Ilze Vilka
Vārds, uzvārds

Paraksts

BAUSKA 2023

Saturs

Anotācija	3
Ievads	5
1. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstības raksturojums pētījuma kontekstā	7
1.1. 6-7 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums veselumā.....	7
1.2. Stāstītprasmes jēdziens un nozīme bērna attīstībā.....	9
1.3. Stāstītprasmes veicināšana pirmsskolas vecumā	14
2. Pētījums par stāstītprasmes veicināšanu vecākajā pirmsskolas vecumā.....	18
2.1 Pētījuma apraksts un iesaistīto bērnu sākotnējais izvērtējums	18
2.2. Pedagoģiskajā darbībā realizētās aktivitātes stāstītprasmes pilnveidei	23
2.3. Iesaistīto bērnu izvērtējuma rezultātu salīdzinošā analīze.....	28
Secinājumi	34
Ieteikumi pirmsskolas pedagogiem un vecākiem.....	35
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	36
Pielikumi	39

Anotācija

Darba nosaukums: Stāstītprasmes sekmēšana pedagoģiskajā procesā 6-7 gadus veciem bērniem pirmsskolā.

Darba autore: Madara Ņikitina.

Darba zinātniskais vadītājs: Lektore, Mg.paed. Ilze Vilka.

Pētījuma mērķis: Teorētiski izpētīt un analizēt, kā arī praktiski pārbaudīt 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmes sekmēšanas iespējas pedagoģiskajā procesā.

Darba struktūra: Ievads, 2 nodaļas, secinājumi, ieteikumi, literatūras saraksts, pielikums.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorētisko literatūru par pētījuma problēmu.
2. Īstenot stāstītprasmes sākotnējo izpēti, pamatojoties uz noteiktajiem kritērijiem attiecībā pret sasniedzamajiem rezultātiem apguves līmeņos.
3. Izvēlēties stāstītprasmes sekmēšanas metodi un pārbaudīt tās izmantošanas iespējas pedagoģiskajā procesā.
4. Analizēt un skaidrot pētījumā iegūtos rezultātus.

Darbs sastāv no divām daļām- teorētiskās un empīriskās daļas.

Kvalifikācijas darba apjoms : 45 lappuses, 12 attēli, 5 tabulas un 6 pielikumi. Izmantoti 37 informācijas avoti.

Atslēgas vārdi: stāstītprasme, sekmēšana, 6-7 gadus veci bērni, sižeta attēlu sērijas.

Annotation

Title of qualification work: Promoting of storytelling skills in children 6-7 year of age in pedagogical process.

Author of qualification work: Madara Nīkitina.

Scientific advisor of work: Lector, Mg.paed. Ilze Vilka.

The aim of the study: Theoretically explore and analyse and also practically test possibilities of promoting the storytelling skills of 6-7 year old children in pedagogical process.

Study tasks:

1. Analyse the theoretical literature of problem being studied.
2. To carry out initial research of storytelling skills based on established criteria against to the results to be achieved in the learning levels.
3. Choose a method of promoting storytelling and check the possibilities of using it in the pedagogical process.

The work consists of two parts: theoretical and empirical.

Volume of qualification work: 4 pages, 12 images, 5 tables and 6 attachments. 37 information sources are used.

Key words: storytelling, promotion, 6-7 year old children, a series of story images.

Ievads

Lai cilvēki komunicētu savā starpā tiek izmantota runa un valoda. Pirmsskolas vecākajā vecumposmā, kas ir 6-7 gadi, ļoti svarīgi izteikt savas domas, izteikt vēlmes, uzdot jautājumus un piedalīties sarunās. Taču šis viss nav iespējams, ja bērna valoda un runa ir nepietiekami attīstīta.

Mūsdienās arvien biežāk vērojams, ka bērns sāk runāt vēlākā vecumā, bērna runas attīstība tiek kavēta. Kā viens no iemesliem varētu būt tas, ka bērns jau agrā vecumā tiek iepazīstināts ar dažādām tehnoloģijām, piemēram, telefonu, planšeti un datoru. Bieži vien vecāki savas ikdienas steigā un aizņemtībā piedāvā bērnam kādu no tehnoloģijām, tā vietā, lai pārrunātu dažādus notikumus, lasītu pasakas vai vienkāršu sarunātos. Līdz ar to, bērnam netiek attīstīta ne uzmanība, ne iztēle, ne arī prasme klausīties. Bērnu runā novērojams neliels vārdu krājums, bērns neprot izteikt domas un formulēt teikumus.

Runas un valodas attīstīšana ir viens no galvenajiem uzdevumiem pirmsskolā. Tieši stāstītprasmi ir svarīgi attīstīt jau pirmsskolā, lai bērns justos labi un varētu būt pārliecināts par sevi tālākajās dzīves gaitās.

Līdzšinējā darba autore pieredze rāda, ka stāstītprasme bērniem attīstās lēnām un izveidot loģisku stāstījumu vai atstāstījumu ir ļoti sarežģīti. Bērnu runā vērojams neliels vārdu krājums un gramatiski nepareizi veidoti teikumi.

Darba autore uzskata, ka stāstītprasmes sekmēšana pirmsskolas pedagoģiskajā procesā ir ļoti svarīga un ir svarīgi šo prasmi attīstīt, tāpēc darba autore izvēlējās kvalifikācijas darba ietvaros pētīt 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmes sekmēšanas iespējas pedagoģiskajā procesā pirmsskolā.

Pētījuma objekts: Pirmsskolas pedagoģiskais process.

Pētījuma priekšmets: 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmes sekmēšana.

Pētījuma mērķis: Teorētiski izpētīt un analizēt, kā arī praktiski pārbaudīt 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmes sekmēšanas iespējas pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma jautājums : Kā sekmēt 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmi pedagoģiskajā procesā pirmsskolā?

Pētījuma uzdevumi:

Analizēt teorētisko literatūru par pētījuma problēmu.

Īstenot stāstītprasmes sākotnējo izpēti, pamatojoties uz noteiktajiem kritērijiem attiecībā pret sasniedzamajiem rezultātiem apguves līmeņos.

Izvēlēties stāstītprasmes sekmēšanas metodi un pārbaudīt tās izmantošanas iespējas pedagoģiskajā procesā.

Analizēt un skaidrot pētījumā iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

Bērnu pedagoģiskā novērošana.

Pedagoģiski eksperimentālā darbība, bērniem iesaistoties pedagoģiskajā procesā.

Iegūto datu apstrāde un analīze.

Pētījuma bāze: Iecavas pirmsskolas izglītības iestādes "X" 14 6-7 gadus veci bērni.

1. Vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstības raksturojums pētījuma kontekstā

1.1. 6-7 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums veselumā

6-7 gadus veci bērni savā attīstībā ir ļoti aktīvi, zinātkāri un viņu vadošā darbība ir dažādas rotaļas, caur kurām bērns iepazīst un izzina pasauli. Skatoties bērnu attīstību veselumā, svarīgi zināt un saprast bērna kognitīvos procesus (atmiņu, runu, domu, uztveri, sajūtas, uzmanību, iztēli), jo tieši šie procesi ir nozīmīgi bērna stāstītprasmes apguvē.

Iepazīstoties ar V. Golubinas rakstīto par **kognitīvajiem procesiem** un to funkcijām, darba autore secina, ka tieši izziņas procesi sekmē personības attīstību jebkurā vecumposmā.

- **Uztvere** ietver sevī sajūtas, kuras attīstās ciešā saistībā un vienlaikus pilnveido arī intelektuālo darbību. Tā kā bērns attīstās rotaļājoties, jo plašākas iespējas viņa darbībai tiks dotas, jo veiksmīgāk attīstīsies un pilnveidosies arī uztvere. Cilvēka darbība ir saistīta ar sajūtām un uztveri, kas savukārt tālāk veido un attīsta uzmanību, atmiņu, iztēli, domāšanu un valodu.

- **Uzmanība** ir viens no priekšnosacījumiem jebkurai darbībai, tai skaitā arī mācīšanās. Tas ir apziņas stāvoklis, kas veidojas un attīstās darbojoties. 5-7 gadu vecumā bērnam attīstās tīša uzmanība, kad paplašinās tās apjoms un noturība.

- **Atmiņa** ir izziņas process, kas ietver agrāk uztvertā, pārdzīvotā un darītā iegaumēšanu, saglabāšanu un vēlāk tā atpazīšanu. Pirmsskolas vecuma periodā galvenokārt bērnam ir netīšās iegaumēšanas spējas. Viņš labāk iegaumēs un atcerēsies to, kas pašam ir saistošs un interesants.

- **Iztēle** veido jaunus tēlus no iepriekš uztvertajiem. Iztēles, tāpat kā domāšanas uzdevums ir pārveidot to, kas jau iekļauts atmiņā. Pirmsskolas vecuma bērniem iztēle ir ļoti dzīva un radoša.

- **Domāšana** ir ar valodu saistīts īstenības atspoguļojums, kas iegūts analīzes ceļā. Domāšana un tās attīstība cieši saistīta ar visiem psihiskajiem procesiem. Pēc Ž. Piažē attīstības teorijas tieši domāšana uzskatāma par kognitīvās attīstības pamatu (Golubina, 2007).

Savukārt L. Grīnvalde raksta, ka atmiņa ir saistīta ar domāšanu un tieši 6-7 gadu vecumā bērna atmiņa kļūst tīša un apzināta. Šis ir vecums, kad bērns jau spēj pats izvirzīt mērķus, pārvarēt grūtības, lai tos sasniegtu (Grīnvalde, 2010).

I. Stangaine (2015) raksta, ka rotaļas laikā bērns attīsta cilvēkam svarīgus kognitīvos procesus, tādus kā spēja izprast un izziņāt pasauli, domāt, pašam pieņemt lēmumus, saskatīt cēloņsakarības un risināt problēmas (Stangaine, 2015).

A. Ananada un citi norāda, ka bērna stāstītprasmes attīstība ir saistīta ar **runas** veidošanos un **domāšanas** attīstību. Dažādu stāstu un pasaku klausīšanās bērnam pilnveido un paplašina vārdu krājumu, attīsta izpratni un prasmi veidot stāstījumu. Līdz ar to tiek attīsta **iztēle** un radošums, kas motivē bērnus fantazēt un stāstīt par savu iztēli (Ananada, Hartono, Mukhaiyar, Rusdinal, 2020).

V. Golubina atsaucoties uz Ž. Piažē attīstības teoriju, raksta, ka bērna **domāšana** ir kognitīvās attīstības pamats. Vecumā no 4-7 gadiem dominējošā ir uzskatāmi tēlainā domāšana (Golubina, 2007).

Savukārt V. Belkina raksta, ka šajā vecumposmā bērnam svarīgi savu darbību izvērtēt un izanalizēt to, kas un kā izdevās. Svarīgi šīs **pašanalīzes** prasmes nepārtraukti uzlabot un vingrināt. Lai bērnam būtu pārlicība un interese par sevis pašanalīzi, svarīgi mācīt viņam ieraudzīt pozitīvās savas darbības puses (Белкина, 2019).

A. Morina raksta, ka bērna attīstību, prasmes un spējas ietekmē arī gēni un bērna pieredze. Šajā vecumā bērns mācās domāt caur spēlēm, kā arī, spēlējot spēles kopā ar citiem bērniem, viņš pilnveido un attīsta sadarbības prasmes, komunikāciju, mācās izmantot valodu un **domāšanu**, ko vēlāk pielieto reālās dzīves situācijās (Morin, 2017).

A. Špona uzskata, ka bērns ar konkrētām darbībām, kuras redz ikdienā un atdarinot tās, attīsta gan domāšanu, gan stāstītprasmi (Špona, 2006).

R. Fišers, rakstot par bērna **domāšanu**, uzsver, ka, lai veicinātu kognitīvo attīstību, jāatceras, ka tā ir saistīta ar jēdzienisko un domāšanas attīstību. Viņš raksta, ka bērni šajā vecumā prot pastāstīt par redzēto, dzirdēto, prot to izskaidrot. Prot pamatot savu viedokli un argumentēt to (Fišers, 2005).

A. Irbe un S. Lindenberga atklāj būtisku sakarību, ka bērna valoda attīstās tajās jomās, ar kurām saistītas viņa **domas** un **emocijas**. Valodas lietojumā atspoguļojas bērna iekšējā pasaule un apstākļi, kādos viņš audzis un izjutis emocijas. Svarīgi ar bērnu runāt par viņa emocijām, jo tieši pirmsskolas vecākajā vecumposmā galvenais valodas apguves uzdevums ir stāstītmācīšana un, ja kādas emocijas bērnam nav attīstītas, viņš par tām nespēj runāt (Irbe, Lindenberga, 2015).

Savukārt D. Dzintere, I. Stangaine, D. Augstkalne uzskata, ka emocionālo attīstību ietekmē arī sava "Es" apzināšanās. Gan sarunāšanās, sadarbošanās, pētīšana, izziņāšana, jautāšana, atbildēšana un stāstīšana, kā arī līdzdalība rotaļā vai kādā citā darbībā, kurā parādās bērna intelektuālās, emocionālās un fiziskās spējas (Dzintere, Stangaine, Augstkalne, 2014).

D. Markus raksta, ka tieši emocionālā sazināšanas ir svarīgs faktors bērna runas veidošanā. Sākumā bērnam ir interese par savām emocijām, taču pēc kāda laika viņš novēro citu cilvēku emocijas, jūtas un reakciju, tādā veidā iepazīstot arī citu emocionālo pasauli. Jau bērnībā cilvēks caur emocijām iepazīst un izprot dažādu vārdu nozīmi (Markus, 2007).

Arī D. Medne raksta, ka **emocionālā attīstība** ir nozīmīgs posms bērna attīstībā. Ja bērns spēj atpazīt un regulēt emocijas, tad tālāk ir vieglāk veidot prasmes un attieksmes. Autore, analizējot emocijas, secina, ka šajā vecumposmā bērnam svarīgi dažādās situācijās atpazīt un nosaukt savas emocijas, prast atpazīt un nosaukt citu cilvēku emocijas, prast atpazīt, kas izraisa šīs emocijas un kāpēc (Medne, 2015).

Analizējot literatūru par vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstību, darba autore secina, ka viena no svarīgākajām jomām ir tieši kognitīvā joma, jo tā ir cieši saistīta ar stāstītprasmes attīstību. Organizējot nodarbības, piedāvājot bērnam dažādas aktivitātes, kā arī izvēloties dažādus materiālus un grāmatas nodarbībām, jāņem vērā bērna izziņas procesi - uztvere, uzmanība, atmiņa, iztēle un domāšana.

Darba autore, analizējot dažādu autoru atziņas un literatūras avotus par vecākā pirmsskolas vecuma bērnu attīstību, secina, ka:

1. Bērna attīstība šajā vecumā ir cieši saistīta ar stāstītprasmes attīstīšanu. Ja bērnam netiek attīstīta gan kognitīvā, gan emocionālā un sociālā attīstība, tas veicina runas un valodas problēmas. Lai izteiktu savas domas un raksturotu emocijas, bērnam ir jāprot runāt par tām.
2. Ja ir mazs vārdu krājums, ir grūti iesaistīties dažādās aktivitātēs, kur nepieciešama iztēle. Ja ar bērnu nerunā par to, kas notiek ikdienā, notiek mums apkārt un netiek jautāts par to, ko bērns redz sev apkārt, viņam neveidojas izpratne un viņš nespēj par to pastāstīt.
3. Ir svarīgi bērnos attīstīt, veicināt un pilnveidot stāstītprasmi, rosinot veidot stāstus, izteikt savas domas, pamatot savas veiktās darbības, rīcību, par to ko viņš redz un jūt.

1.2. Stāstītprasmes jēdziens un nozīme bērna attīstībā

Meklējot terminam “stāstītprasme” definīciju dažādās vārdnīcas, kvalifikācijas darba autore secina, ka viena vienota definīcija nav atrodamā, taču logopēdijas terminu skaidrojošā

vārdnīcā varam atrasts terminu “stāstījums” (eng. narrative) – “brīvs izklāsts, vēstījums runā vai rakstos, parasti par noteiktu tematu” (Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012, 318) un “prasme” (eng. skill) – “sarežģīta intelektuālās darbības operācija, izmantojot izveidotās iemaņas” (Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012, 247). Savukārt lingvodidaktikas skaidrojošā vārdnīcā “stāstījums” definīcijas skaidrojams (eng. narrative) kā “runas darbība, kuras laikā tiek radīts teksts par redzēto, dzirdēto, lasīto, piedzīvoto; brīvs satura izklāsts par noteiktu tematu mutvārdos vai rakstveidā” (Anspoka, Kalnbērziņa, Skujiņa, Šalme, 2011).

Iepriekš atspoguļotā informācija darba autorei skaidro, ka stāstītprasme ir ārkārtīgi svarīga, jo tā veidojas no pareizas runas. Bērnam jābūt pietiekamai pieredzei un zināšanām par kādu noteiktu tematu, tādējādi viņš to spēs pastāstīt citiem.

Arī S. Tūbele S. un I. Cupere par stāstītprasmi raksta, ka tā ir “īsāka vai garāka monologruna, kas iekļauj dialogrunas elementus. Tā ir māka veikt brīvu izklāstu, vēstījumu runā, parasti par noteiktu tematiku” (Tūbele, Cupere 2011).

Vecākajā pirmsskolas vecumā bērnu stāstītprasmes attīstībai tiek pievērsta liela uzmanība. Pirmsskolas mācību programmā trešā posma plānotie sasniedzamie rezultāti visās mācību jomās ir saistīti ar stāstītprasmes uzlabošanu, sekmēšanu un attīstīšanu. Lai sasniegtu izvirzītos sasniedzamos rezultātus bērniem ir jābūt labi attīstītai stāstītprasmei un runai kopumā. Skolotāji, kas īsteno kompetenču pieejā balstītu izglītību un virza bērna izaugsmi pirmsskolas izglītībā, veic nozīmīgu darbu, palīdzot sekmēt un pilnveidot stāstītprasmi (Skola2030, 2018).

Īstenojot pirmsskolas izglītības programmu, vecākajā vecumposmā, kas ir 6-7 gadi, galvenie uzdevumi, kuri saistās ar stāstītprasmi ir :

- “piedalīties sarunā, nepārtraucot runātāju;
- savā runā lietot intonācijas, paužot emocijas atbilstoši saziņas situācijai;
- atbildēt uz jautājumiem par redzēto un dzirdēto, kā arī jautāt, lai iegūtu informāciju;
- iesaistīties sarunās par tematiem, kuri saistīti ar ikdienu un mācību procesu;
- klausīties tekstu, atstāstīt notikumus, izdomāt teksta turpinājumu;
- saprotami un secīgi stāstīt par redzēto, dzirdēto, piedzīvoto, arī par savām emocijām un rīcību” (Skola2030,2018).

Savukārt logopēde V. Korbe (2007) savā programmā par skaņu izrunu un runas attīstību pirmsskolas vecuma bērniem raksta, ka 6-7 gadus vecs bērns vingrinās:

- “Atstāstīt tuvu tekstam dzejoļus un literārus darbus, ievērojot darbību secību;
- Mācīties no galvas īsus dzejoļus un skaitāmpantus;

- Jautāt, atbildēt un stāstīt par ilustrācijās attēloto;
- Veidot stāstījumus par priekšmetiem un savus pieredzes stāstus;
- Veidot sižetiskus stāstus pēc attēlu sērijām;
- Noteikt darbības loģisko secību;
- Minēt, uzdot un izdomāt mīklas;
- Izteikt savu attieksmi par redzēto un dzirdēto;
- Motivēt tēla pozitīvās un negatīvās īpašības” (Korbe, 2007).

I. Miltiņa un Z. Skribanovska atzīmē, ka bērna stāstītprasmes attīstība saistās ar dažādiem faktoriem, gan ar atmiņu, gan ar prāta treniņu, gan ar valodas attīstību. Ne mazāk svarīga loma ir videi un kultūrai, kurā bērns aug (Miltiņa, Skribanovska, 2020).

R. Kaņepēja uzskata, ka stāstītprasme ir svarīga runas spēja, kura jāattīsta jau pirmsskolas vecumā. Autore raksta, ka pirmsskolā bērniem vajadzētu apgūt dažādus stāstījuma veidus, kuriem ir vienlīdz svarīgi vērtējuma kritēriji:

- secīgums – prasme stāstīt noteiktā secībā, loģiski;
- tēlainība – prasme izmantot tēlainās izteiksmes līdzekļus
- izteiksmīgums – prasme spilgti atspoguļot stāstāmo;
- patstāvība – prasme pastāstīt bez pieaugušo palīdzības;
- vārdu krājums un pareiza teikuma gramatiskā uzbūve (Kaņepēja, 2003).

Arī autores A. Irbe un S. Lindenberga uzskata, ka pirmsskolas vecuma bērniem galvenais valodas apguves uzdevums ir saistītā runa (stāstītprasme). Autores uzskata, ka 6 – 7 gadu vecumā saistītā runas ir apgūta, ja bērns –

- apguvis savas dzimtās valodas pareizību, sadzird un arī izrunā visas skaņas pareizi, ir bagātīgs vārdu krājums, kā arī runā gramatisko pareizi;
- runā izteiksmīgi;
- prot brīvi izmantot stāstījuma, izsaukuma un jautājuma intonācijas, paužot emocionālu attieksmi savā runā;
- runā loģiski;
- prot veidot un dialogu, nepārtraucot sarunas biedru;
- nav vienaldzīgs pret to, ko vēlas pastāstīt citiem;
- interesējas par lasīšanu un saglabā interesi par to. (Irbe, Lindenberga, 2017)

M. Gavriļina un A. Vulāne savā mācību grāmatā “ Valodā veldzējas tautas dvēsele” raksta, ka stāstītprasmes galvenais pamats ir valoda. Ja bērnam ir nepietiekami apgūta valoda, tad turpmāk rodas saskarsmes problēmas, grūtības veidot savstarpēju dialogu vienam ar otru kā arī bērns nespēj izteikt viedokli un veidot stāstījumu (Gavriļina, Vulāne, 2008).

Līdzīgi uzskati ir arī Z. Anspokai un S. Tūbelei, kuras raksta, ka par stāstītprasmi varam spriest pēc bērna valodas, runas kvalitātes, spējas orientēties saziņas situācijās, kā arī veidojot stāstījumu par savu pieredzi, lietojot atbilstošus valodas līdzekļus (Anspoka, Tūbele, 2015).

I. Stangaine (2015) skaidrojot stāstītprasmi, norāda, ka stāstītprasmes pamatā ir rotaļa, jo tieši rotaļa ir viena no bērnības pirmajām valodām. Bērns rotaļājoties mācās komunicēt ar saviem līdzcilvēkiem. Ar rotaļas palīdzību bērns iemācās dažādas vērtības, pauž savu attieksmi (patiku, nepatiku, vēlmes u.c.) un jūtas (Stangaine, 2015).

Arī pirmsskolas izglītības programma norāda, ka pirmsskolas pedagoģiskā procesa pamatā ir rotaļu, spēļu un dažādo aktivitāšu izmantošana vispusīgai bērna attīstībai (Skola2030, 2018).

Par rotaļas nozīmīgumu I. Stangaine raksta arī savā promocijas darbā "Pirmsskolas vecuma bērna dialogrunas attīstība rotaļās" norādot, ka, bērnam pieaugot un attīstoties, sarunas ar viņu kļūst daudzveidīgākas un bagātākas. Turklāt, lai saruna noritētu rezultatīvi, ir jābūt pietiekamam vārdu krājumam, prasmei veidot teikumus kā arī izpratnei par valodas lietošanu. Šo visu pirmsskolas vecuma bērns vislabāk apgūst caur rotaļu (Stangaine, 2014).

S. Killiks un S. Bofijs raksta, ka stāstītprasme ir spēle vai rotaļa, caur kuru bērnam attīstās valoda, pieaug vārdu krājums un, kurā bērns saskata savas iekšējās vērtības, pilnveido iztēli, klausīšanos un skatījumu par dzīvi. Bērns izprot, labo un sliktu, kā arī mācās risināt problēmas. Autori secina, ka tieši stāstītprasme ir viena no nozīmīgākajām prasmēm, kas bērniem jāattīsta. Stāstītprasme ir svarīga bērna attīstībā, jo tā attīsta iztēli un valodu. Dažkārt stāsti, kuri bērna ikdienā vairākkārt tiek atkārtoti, iemāca bērnam šīs situācijas izspēlēt reālajā dzīvē caur rotaļām. Vecākajā pirmsskolas vecumā stāstītprasme ir līdzeklis, ar kura palīdzību tiek nostiprinātas arī sociālās prasmes (Killick, Boffey, 2012).

P. Šaha raksta, ka stāstītprasme ir dažādu stāstu stāstīšana un bērna valodas attīstīšanas līdzeklis, kurā ietilpst gan prasme klausīties, gan kultūras iepazīšana, gan vecāku stāstījumi par savas bērnības atmiņām. Turklāt tiek veicināta bērna prasmi izteikties un uzdot pareizos jautājumus, lai tiktu pie rezultāta (Shah, 2017).

D. Markus uzsver to, ka pirmsskolas vecumā bērnam veidojas radošās individualitātes pamati un viens no galvenajiem bērna pašizpaušmes līdzekļiem ir valoda. Valoda ir arī komunikācijas līdzeklis un, lai nodrošinātu efektīvu saziņāšanos gan ar vienaudžiem, gan ar pieaugušo, svarīga ir ne tikai precīza, bet arī izteiksmīga runa. Cilvēkam runas izteiksmīgumu nodrošina un pastiprina ne tikai valoda, bet arī neverbālie līdzekļi, tādi kā, mīmika, žesti, ķermeņa poza, kustības u.c. (Markus, 2003).

Savukārt R. Kaņepēja raksta, ka stāstītprasme ir īpašas runas spējas, kas ļauj veidot īsāku vai garāku monologu vai dialogu. Savukārt, lai bērns varētu izteikt savas domas, ir jābūt

pietiekamam vārdu krājumam un jāprot veidot loģisks stāstījums. Bērna attīstībā svarīgi ir arī tas, vai bērns prot klausīties, uztvert un stāstīt dzirdēto un redzēto. Autore norāda arī to, ka, ka zinātne un prakse pierāda, ka runas attīstības līmenis ir prāta attīstības rādītājs. Bērnām ir jāprot izteikt savas domas un vēlmes. Turklāt tas sevī ietver ļoti sarežģītu un smagu darbu, kas ir sarežģītāks par burtu apguvi (Kaņepēja, 2003).

Līdzīgi uzskata arī V. Golubina, rakstot, ka stāstītmācīšana, iedalās dialogiskajā runā, kur sarunājas divi vai vairāk cilvēki, kuri savā sarunā attīsta prasmi formulēt un uzdot jautājumus un atbildēt uz tiem. Dialogiskajā runā cilvēkam atbilstoši vecumam jāprot pamatot un aizstāvēt savs viedoklis un domas. Otrs veids, kuru apraksta autore ir *monoloģiskā runa*, kas vērsta uz sevi vai citiem. Monoloģiskajā runā attīsta domu koncentrēšanu uz svarīgāko, tādējādi runa veidojas ar izteiksmi. Šāda veida runa attīsta domāšanu un tā prasa lielāku atmiņu un uzmanību (Golubina, 2007).

Analizējot stāstītprasmes nozīmi bērna attīstībā, D. Dzintere, I. Stangaine, D. Augstkalne raksta, ka cilvēka valodai ir vairāki pamatuzdevumi, kuri palīdz attīstīt stāstītprasmi. Tieši valoda ir tā, kas palīdz bērnam izzināt pasauli. Nozīmīga ir arī atgriezeniskā saite un pārdomas, kas rodas, kad cilvēks cenšas izzināt un saprast lietu parādības un kopsakarības, kuras savukārt sekmē runas attīstību veselumā. Bērnu skatījums par apkārtējo pasauli izpaužas tā runā, vienam ar otru sarunājoties un sadarbojoties (Dzintere, Stangaine, Augstkalne, 2014).

Stāstītprasmei ir liela nozīme pirmsskolas bērnu attīstībā. S. Killiks savā grāmatā raksta, ka stāstītprasme attīsta-

1. izpratni un klausīšanās prasmes, tādēļ svarīgi bērnam lasīt priekšā stāstus un ļaut bērnam pašam tos lasīt skaļi. Tas nostiprina lasītprasmi un veicina pozitīvu attieksmi pret grāmatām;
2. stāstu veidošanu un lasītprasmi. Klausoties, stāstot un izdomājot savus stāstus, bērns iemācās saprast kāda ir stāsta struktūra un secība, kā tas veidojas. Svarīgi arī saprast un zināt, kāds ir stāsta mērķis un ko tas māca;
3. izpratni par vērtībām. Stāstītprasme palīdz iemācīt izpratni par kultūras un sabiedrības vērtībām. Caur stāstiem bērns mācās pareizo un nepareizo labo un sliktu, kā arī to, kā izturēties pret sevi un citiem;
4. iztēli, jo cilvēki vienmēr stāsta par sevi, kas mēs esam, kādi esam, ko vajag un ko nevajag darīt (Killick, Boffey, 2012).

T. Mc Devits un J. Ormrods papildina iepriekš minēto, rakstot, ka stāstītprasme veicina kognitīvo, emocionālo un sociālo attīstību. Stāstītprasmi bērni apgūst caur spēlēm un izzinot pasauli sev apkārt (Devitt, Ormrod, 2004).

Savukārt bērnu pasaku stāstnieki M. Hamiltona, M. Veiss uzskata, ka stāstītprasme uzlabo atmiņu, kā arī stāstu stāstīšana palīdz bērniem un skolotājiem emocionāli iesaistīties mācību procesā, radot pozitīvu attieksmi pret mācībām, kā arī uzlabojot valodu. Tieši stāstu stāstīšana ir mācību veids, ar kura palīdzību bērni tiek veidota izpratne par mācīšanos. Bērniem ir daudz vieglāk uztvert jauno mācību vielu, jaunās idejas tad, ja tās ir pasniegtas stāstu veidā. M. Hamiltona un M. Veiss, pamatojoties uz novērojumiem, secina, ka bērni, kuriem ir problēmas ar rakstīšanu un lasīšanu, dažkārt ir labākie stāstu stāstītāji un klausītāji. Mūsdienās bērniem ir maz attīstīta iztēle, jo apkārt ir daudz citu radīti attēli. Kā arī sākumā bērns redz multiplikācijas filmu, nevis dzird stāstu, kas ir multiplikācijas filmas pamatā, tādēļ, lasot stāstu, ir grūti iztēloties ko citu no redzētā. Stāstu stāstīšana ļoti motivē bērnus iztēloties (Hamilton, Weiss, 2005).

Līdzīgi uzskata arī D. Markus rakstot, ka bērna stāstījums veidojas, pareizi veidojot teikumus, domājot par to secīgumu un pareizu runu. Bērns mācās domāt, mācoties runāt un runājot, viņš mācās domāt (Markus, 2007)

Darba autore, analizējot stāstītprasmes jēdzienu un nozīmi bērna attīstībā, dažādu autoru teorijās, secina, ka stāstītprasmes pamatā, ir valoda, ar kuras palīdzību cilvēks izsaka savas domas, taču, lai domas izteiktu, ir jābūt pietiekamam vārdu krājumam. Stāstītprasme ir spēja pastāstīt par dažādiem notikumiem vai piedzīvoto ikdienā. Bez stāstītprasmes cilvēks nespēj dzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Tieši pirmsskolas skolotājs ir tas, kurš var palīdzēt attīstīt un pilnveidot bērna stāstītprasmi pedagoģiskajā procesā. Pirmsskolas vecums ir aktīvs bērna sarunvalodas apguves periods, tādēļ stāstītprasmei un tās attīstībai jāpievērš īpaša uzmanība.

Pēc darba autores domām, viens no labākajiem veidiem, kā veicināt bērna stāstītprasmi, ir daiļdarbu izmantošana pedagoģiskajā procesā. Svarīgi izvēlēties daiļdarbu atbilstoši bērna vecumposmam un interesēm. Klausoties dažādus daiļdarbus, bērns apgūst arī prasmi klausīties, iegūst tekstā secību, uztver to un mēģina atstāstīt citiem. Tiek pilnveidota un attīstīta gan atmiņa, gan iztēle, gan domāšana, kā arī klausīšanās prasmes, kas ir ļoti svarīgi pirmsskolas vecumā.

1.3. Stāstītprasmes veicināšana pirmsskolas vecumā

Lai skolotājs pirmsskolā varētu veicināt bērna stāstītprasmi, jāzina un jāievēro vadlīnijas, kuras atbilst katram vecumposmam, kā arī katra bērna individuālās attīstības likumības un vajadzības. Balstoties uz pirmsskolas izglītības programmu vecākā vecumposma bērniem vajadzētu prast saprotami un secīgi stāstīt par redzēto un dzirdēto, piedzīvoto, kā arī

pēc teksta noklausīšanās, prast nosaukt tajā darbojošās personas un izdomāt teksta turpinājumu (Skola2030,2018).

V. Golubina apkopo dažādus paņēmienus, ar kuru palīdzību pirmsskolā attīstīt stāstītmācīšanu:

- Jāvingrina atstāstīt dažādas pasakas un daiļdarbus tuvu tekstam, veidojot stāstījumu pēc atmiņas, tādējādi trenējot un nostiprinot tīšo atmiņu;
- Jāvingrinās stāstīt pēc uztveres fakta, aprakstot savas izjūtas, tādējādi attīstot un sekmējot sensorisko uztveri;
- Jāvingrina stāstīt par saviem pārdzīvojumiem vai kādiem notikumiem, attīstot iztēli;
- Jāvingrina stāstīt pēc attēla, pēc vērojumiem dabā un apkārtnē, raksturot dažādas lietas, veidojot aprakstošo stāstījumu;
- Jāvingrinās stāstīt pēc dzirdētā stāstījuma, kuru stāstījis pedagogs, kāds cits bērns, vai noklausīts kasetē, tādējādi attīstot uzmanību, uztveri un dzirdi;
- Jāvingrinās klausīties un atstāstīt, kad fonā skan mūzika, tādējādi attīstot dzirdes uztveri un radot iekšēju emocionālo noskaņu (Golubina, 2007).

R. Kaņepēja iesaka pedagoģiskajā procesā izmantot dažādus uzskates līdzekļus, kuri stāstīšanu padara aizraujošāku un interesantāku (Kaņepēja,2012).

R.Kaņepēja min dažus paņēmienus stāstītprasmes attīstīšanai pirmsskolā:

- dažādu literāru tekstu turpināšana;
- fantazēšana par notikumiem pirms pasakas sākuma;
- bērnu pašu izdomātas pasakas un stāsti;

sižeta attēlošana radoši, piemēram, zīmējot (Kaņepēja, 2012).

Savukārt G. Siliņa Jasjukeviča uzskata, ka bērna stāstītprasmi iespējams sekmēt ar regulārām pastaigām, rotaļām un apkārtnes iepazīšanu, to laikā raksturojot apkārtnē esošo, tādējādi bagātinot vārdu krājumu, lai bērns var veidot plašākus stāstījumus. Tieši atrodoties dabā, bērns sevi jūt kā daļu no tās un ir lielāka iespēja emocionāli izteikties (Siliņa Jasjukeviča, 2013).

D. Markus raksta, ka palīdzēt bērnam attīstīt stāstītprasmi un veicināt bērna valodas attīstību var pieaugušais. Tieši pieaugušajam ir daudz iespējas veicināt bērna stāstītprasmi, mācot viņam vērot apkārtni, sarunāties ar viņu, lasot priekšā, stāstot dažādus notikumus, rosinot uzdot jautājumus. Šādā veidā bērna interese izzināt pasauli pieaug, bērns iemācās dalīties savā pieredzē ar citiem bērniem un prot parādīt savas emocijas (Markus, 2003).

Kvalifikācijas darba autore piekrīt iepriekš minētajiem autoriem un uzskata, ka skolotājam pedagoģiskajā procesā svarīgi rosināt bērnu stāstīt secīgi un pamatot savas domas, veidojot stāstījumu. Tāpat darba autore vēlas uzsvērt to, cik svarīga ir skolotāja valoda, jo bērns mācās no pieaugušā.

Pirmsskolā skolotājs ir bērna valodas attīstības veicinātājs un tieši tādēļ svarīgi ir tas, kāda ir paša skolotāja valoda. Bērna runa attīstās. Atdarīnot pieaugušo runu un, atdarīnot pieaugušo, bērns apgūst runas kultūras paraugus, mācās izmantot valodas izteiksmes līdzekļus, runas tempu un intonācijas (Eņģele, Tauriņa, 2017).

Arī R. Kaņepēja uzsver, ka noteicošā loma bērna runas attīstīšanā pirmsskolas pedagoģiskajā procesā ir pedagoga meistarība. Autore raksta, ka pedagogam jāprot ar bērnu aprunāties, jāstimulē bērnu uzdot jautājumus, kā arī jācenšas uz tiem atbildēt. Nodarbībās un ārpus tām, jāizmanto metodes, kas nodrošina bērna runas aktivitāti (Kaņepēja, 2012).

S. Tūbele un I. Cupere uzsver, ka tieši pirmsskolas vecums ir laiks, kad bērniem jāsāk apgūt dažādi stāstītprasmes veidi- atstāstījums, stāstījums un stāstījums ar radošās darbības elementiem. Tas veicina bērna runas attīstību un stāstītprasmi (Tūbele, Cupere 2013).

I. Miltiņa un Z. Skribanovska savā grāmatā izceļ četrus uzdevumus, ar kuru palīdzību pārbaudīt bērna stāstītprasmi – atstāstījumu, stāstījumu, izmantojot sižetkartīšu sēriju, stāstījumu, izmantojot vienu kartīti un aprakstošu stāstījumu (Miltiņa, Skribanovska, 2020).

D. Lieģeniece akcentē dažus stāstījuma veidus, kurus bērns apgūst pirmsskolā:

- literārā darba atstāstījums, kad bērns atstāsta pasaku vai stāstu;
- stāstījums pēc uztveres, kad bērns apraksta attēlu;
- stāstījums pēc atmiņas, kad bērns stāsta par redzēto, dzirdēto un piedzīvoto;
- stāstījums pēc iztēles, kad bērns pats izdomā stāstu pēc skolotāja piedāvāta temata (Kaņepēja, Lieģeniece, 2003)

Z. Eņģele un A. Tauriņa uzsver, ka svarīgi pedagoģiskajā procesā piedāvāt bērnam dažādus uzskates līdzekļus, kas mācību procesu, tajā skaitā stāstīt mācīšanu, padara interesantāku un bērnam saprotamāku:

- Sižetu sēriju kartītes, ar kuru palīdzību, atstāstot literāro darbu, bērns tās saliek pareizā secībā, pēc satura izklāsta un notikumu secības. Skolotājas uzdevums ir uzdot jautājumus par pasakas saturu un notikumiem, lai veicinātu izpratni par šo literāro darbu.

- Nākamajā literārā darba stāstīšanas reizē bērnu uzdevums ir pašiem salikt sižeta sēriju kartītes pareizā secībā atstāstīt pasaku.

- Skolotāja stāstot literāro darbu rāda literārā darba tēlus un iepazīstina bērnus ar pasakas secīgu izklāstu (Eņģele, Tauriņa, 2017).

Daudzi autori teorētiskajā literatūrā uzsver, ka viens no efektīvākajiem un bērnam saistošākajiem līdzekļiem, lai veicinātu prasmi stāstīt, ir dažādi literārie darbi. Tie paplašina vārdu krājumu, attīsta saistīto runu, veido prasmi uzdot jautājumus, kā arī iemāca veidot dialogu. Visas šīs prasmes bērnam nepieciešamas, lai spētu sekmīgi stāstīt.

I. Freiberga raksta, ka literatūrai ir liela lomu bērna attīstībā un tā pozitīvi ietekmē bērna zināšanas, paplašina vārdu krājumu, palīdz bērnam iepazīt apkārtējās pasaules norises. Bērns pasaku ne tikai klausās, bet arī izdzīvo (Freiberga, 2007).

Kvalifikācijas darba autore, apkopojot dažādu autoru teorētiskās atziņas par stāstītprasmes sekmēšanu, secina, ka ir ļoti daudz un dažādu metožu, ar kurām var sekmēt stāstītprasmi. Autore uzskata, ka viens no veidiem, kā pedagoģiskajā procesā skolotājs var sekmēt bērna stāstītprasmi, ir literāro darbu izmantošana. Bērna stāstītprasmi var veicināt, lasot/stāstot dažādus stāstus un pasakas, taču tas jā dara izteiksmīgi un ar dažādu uzskates materiālu palīdzību.

Kvalifikācijas darba empīriskajā daļā darba autore izvēlējusies bērnu stāstītprasmi sekmēt ar pasaku palīdzību, izmantojot sižeta attēlu sērijas. Pasaku lasīšana, tajā esošo ilustrāciju kopīga aplūkošana un pārrunāšana sekmē bērna valodu, attīsta domāšanu, iztēli un radošumu.

2. Pētījums par stāstītprasmes veicināšanu vecākajā pirmsskolas vecumā

2.1 Pētījuma apraksts un iesaistīto bērnu sākotnējais izvērtējums

Atsaucoties uz teorijā paustajām atziņām, tiek minēts, ka stāstītprasmes veicināšanā aktuāli ir izmantot dažādas pasakas, daiļdarbus, skolotāja veidotus stāstījumus, kā arī stāstījumus pēc bērna pieredzes, taču kvalifikācijas darba empīriskajā pētījumā, darba autore balstīsies uz stāstītprasmes sekmēšanu pedagoģiskajā procesā, izmantojot sižeta attēlu sērijas.

Pētījums tika veikts X pirmsskolas izglītības iestādē, Iecavā. Pētījumā piedalījās 14 bērni (6 – 7 gadus veci). Pētījums tika veikts laika posmā no 2023. gada septembra līdz 2023. gada decembrim. Pētījuma pamatā tika izmantotas šādas metodes –

- Bērnu pedagoģiskā novērošana;
- Pedagoģiski eksperimentālā darbība, bērniem iesaistoties pedagoģiskajā procesā;
- Iegūto datu apstrāde un analīze.

Bērnu pedagoģiskā novērošana – pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā novērošana tiek definēta, kā pētniecības metode, kuru izmanto, lai iegūtu informāciju, kā arī pārbaudītu hipotēzi (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000).

Novērošana ir izplatītākā un visvairāk izmantojamā cilvēka pētīšanas metode, gan pedagoģijā, gan psiholoģijā. Šī pētīšanas metode ļauj analizēt sociālo pasauli no, ārējā skatītāja” perspektīvas (Krastiņa, Pipere, 2004).

Autores S. Sebre un M. Miltuze par novērošanu raksta, ka šī metode tiek izmantota ikdienas dzīves situācijās ar pētāmajiem bērniem. Autores uzsver, ka svarīgi pētniekam pirms pētījuma veikšanas secināt, kurai pētāmā uzvedības izpausmei vai darbībai tiks pievērsta uzmanība (Sebre, Miltuze, 2022).

Pedagoģiski eksperimentālo darbību organizē mazās pētāmo grupās, pēc pētījumā izvirzītās hipotēzes, pētot un atklājot sakarības. Ar šīs metodes palīdzību, tiek novērota grupa un individuālo darbību izpilde, kas savukārt palīdz analizēt pētījuma cēloņus, sakarības, izziņot, faktus (Kristapsone, 2014).

Savukārt pedagoģijas vārdnīcā eksperimentālais pētījums skaidrots, kā izmēģinājuma procedūra, ko īsteno atbilstoši programmai, lai pārbaudītu idejas metodes un teoriju (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000).

Iegūto datu apstrāde un analīze – pētījumā iegūto rezultātu apkopojums. I. Jurgena skaidro, ka katra darbība dod rezultātu, kuru var izvērtēt un izdarīt secinājumus pēc to kvalitatīvajiem un kvantitatīvajiem rādītājiem (Jurgena, 2002).

Pirmsskolas izglītības iestādes “X” grupu, kurā tika veikts pētījums, apmeklēja 24 bērni. Pētījumā piedalījās 14 bērni – 7 zēni, 7 meitenes. Bērnu novērošana notika visas dienas garumā. Bērnu novērošanas rezultātā, darba autore veica bērnu raksturojumu, kuru atspoguļoja tabulā (sk.1.tabulu). Pētāmo bērnu vārdi ir mainīti.

1.tabula. Bērnu raksturojums

Adele	Meitene ikdienā aktīva, labprāt piedalās un iesaistās ikdienas aktivitātēs. Runa skaidra un saprotama. Brīvajos brīžos labprāt darbojas radoši nevis spēlējās ar rotaļlietām. Lasa zilbes un īsus vārdus.
Hugo	Ļoti gudrs un pieklājīgs. Tekoši un ar izpratni lasa, interesē grāmatas par dažādām tēmām. Plašs zināšanu apjoms par dažādām tēmām. Runa skaidra un saprotama, plašs vārdu krājums.
Olivers	Ļoti aktīvs. Lasa ar izpratni, taču stāstot runā izmanto vienkāršus teikumus. Pēc zēna stāstītā, ikdienā daudz spēlē datorspēles.
Ruslans	Ģimenē runā krievu un latviešu valodās. Spēj klausīties un dzirdēto pastāstīt., taču dažkārt nepieciešami uzvedinoši jautājumi. Lasa un saprot izlasīto.
Grieta	Ļoti grūti klausīties un koncentrēties. Brīžiem liekas, ka meitene aizsapņojas un nedzird. Ikdienas runā vārdu krājums plašs, taču veidojot stāstījumu nepietiekams vārdu krājums, nepieciešami uzvedinoši jautājumi.
Estere	Spēj ilgstoši klausīties, ir savs viedoklis par dzirdēto. Veidojot stāstījumu daļēji ievēro secību, taču stāsta izteiksmīgi. Runa skaidra un saprotama.
Elianna	Jaunākā grupā. Ļoti labi izprot uzdevumus. Nesen ir sākusi lasīt ar izpratni. Stāstījumu veido patstāvīgi, taču dažkārt kautrējas izteikties. Runā lieto gramatiski pareizus teikumus.
Rojs	Vēlas būt grupas līderis. Laba atmiņa un loģiskā domāšana. Nelabprāt veido stāstījumu vai mācās dzejoļus. Uz bērnodārzu vēlas nākt tikai spēlēt.
Sofija	Meitene droša un komunikabla, taču runa neskaidra. Nespēj uzmanīgi klausīties un būt mierā. Veidojot stāstījumu izlaiž notikumus, stāstījums haotisks un neloģisks. Neliels vārdu krājums. Lēni veic darbības un ilgi domā.
Ričards	Ļoti emocionāls. Ierodoties bērnodārzā raud, vēlas uz mājām. Runa skaidra un saprotama, taču veidojot stāstījumu lieto vienkāršus teikumus, nepieciešami atbalsta jautājumi, uz kuriem atbild nepilniem teikumiem.
Emīls	Komunikabls un drošs. Runā dažkārt vērojama krievu valodas iejaukšana. Ļoti zema uzmanības noturība, aktīvs. Runā lieto vienkāršus teikumus, latviešu valodā mazs vārdu krājums.
Adelīna	Pacietīga, mierīga un rūpīga. Iesaistās sarunās, plašs vārdu krājums. Runa skaidra un saprotama. Ļoti labi attīstīta atmiņa, uztvere un domāšana. Patīk lasīt grāmatas.

Esēnija	Kautrīga meitene. Lasa ar izpratni. Veidojot stāstījumu, ļoti kautrīga. Runa klusa, taču ikdienas sarunās runa skaidra un saprotama. Ja kaut kas nesanāk, tad satraucas un raud.
Justs	Raksturīgs plašs vārdu krājums. Interesē pasaku grāmatas un videospēles. Piedaloties sarunā, atbild uz jautājumiem vienkāršiem teikumiem, taču ikdienas runā vērojams plašs vārdu krājums.

Analizējot literatūru par stāstītprasmes veicināšanu pirmsskolas pedagoģiskajā procesā, kvalifikācijas darba autore secina, ka tieši dažādu stāstu un pasaku stāstīšana palīdz bērniem apgūt gan prasmi klausīties, gan iegaumēt un uztvert tekstu, un atstāstīt to.

Lai novērtētu grupas un katra bērna sākotnējo stāstītprasmi, autore izvēlējās pasakas atstāstīšanu tuvu tekstam. Tika izvēlēta pasaka **“Zvēri un abru taisītājs”**. Darbs tika izvēlēts atbilstoši mēneša tēmai. Bērni klausījās skolotājas stāstīto pasaku, kura pēc noklausīšanās bija jāatstāsta. Ja bija nepieciešams, skolotāja uzdeva jautājumus par stāstīto, kā arī tika izmantota pasakas sižeta ilustrācija, lai būtu vieglāk veidot aprakstošo stāstījumu pēc ilustrācijas (sk.1.pielikumu)

Tika izstrādāta tabula ar vērtēšanas kritērijiem attiecībā pret sasniedzamajiem rezultātiem apguves līmeņos (sk. 2. tabulu).

2.tabula. Bērnu stāstītprasmes vērtēšanas kritēriji

Kritēriji	Bērna stāstītprasmes sniegums attiecībā pret sasniedzamajiem rezultātiem apguves līmeņos			
	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Padziļināti apguvis (PA)
1.Prasme ievērot literārā darba loģiku.	Veido literārā darba stāstījumu, neievērojot notikumu secību, nepieciešams skolotāja atbalsts un jautājumi.	Veido daļēji secīgu literārā darba atstāstījumu, dažkārt nepieciešami skolotāja jautājumi.	Veido secīgu un saprotamu literārā darba atstāstījumu.	Veido patstāvīgu un saprotamu literārā darba atstāstījumu, uztverot galveno domu.
2.Prasme secīgi atstāstīt literārā darba notikumus.	Stāstījumu veido neievērojot notikumu secību. Ir nepieciešams skolotāja atbalsts un jautājumi.	Veido stāstījumu daļēji ievērojot notikumu secību. Dažkārt nepieciešami skolotāja jautājumi.	Stāstījumu veido secīgu un saprotamu, ievērojot notikumu secību.	Patstāvīgi veido stāstījumu, ievērojot literārā darba notikumu secību. Uztver galveno domu.

3. Prasme veidot aprakstošu stāstījumu pēc literārā darba sižeta attēla.	Neveido secīgu stāstījumu pēc ilustrācijā redzamā, ir nepieciešams skolotāja atbalsts un jautājumi	Stāstījumu veido daļēji nosaucot nosaukumus, darbības, ir nepieciešami skolotāja jautājumi.	Stāstījumu veido secīgi, nosaucot nosaukumus, darbības, pazīmes, notikumus.	Stāstījumu veido patstāvīgi, secīgi nosaucot darbības, nosaukumu, pazīmes, pamatojot nozīmi.
4. Prasme veidot stāstījumu ar gramatiski pareiziem teikumiem	Veidojot stāstījumu ietur pauzes. Lieto vienkāršus teikumus, ir nepietiekams vārdu krājums	Veidojot stāstījumu ietur pauzes, lieto vienkāršus teikumus, ir neliels vārdu krājums	Veidojot stāstījumu lieto vienkāršus teikumus, raksturīgs plašs vārdu krājums.	Veidojot stāstījumu, lieto gramatiski pareizus teikumus, raksturīgs plašs un noturīgs vārdu krājums.

Iegūtos rezultātus par bērnu stāstītprasmi pētījuma sākumā darba autore atspoguļo tabulā, izvērtējot tos pēc 4 punktu sistēmas : **SA-1 punkts, TA-2 punkti, A-3 punkti, PA-4 punkti** (sk.3.tabulu).

3.tabula. Bērnu stāstītprasmes vērtējumi pētījuma sākumā

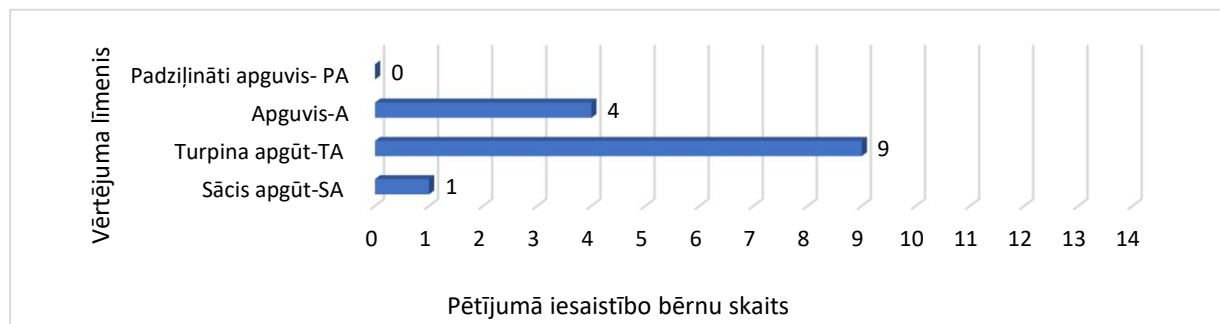
Bērna vārds	Prasme ievērot literārā darba loģiku.	Prasme secīgi atstāstīt literārā darba notikumus.	Prasme veidot aprakstošu stāstījumu pēc literārā darba sižeta attēla.	Prasme veidot stāstījumu ar gramatiski pareiziem teikumiem.	Kopā
Adele	2	2	2	2	8
Hugo	3	3	3	3	12
Olivers	2	2	2	2	8
Ruslans	2	3	3	2	10
Grieta	1	2	2	1	6
Estere	2	2	2	2	8
Elianna	2	2	2	2	8
Rojs	1	2	2	2	7
Sofija	1	1	1	1	4
Ričards	1	1	2	2	6
Emīls	1	1	2	1	5
Adelīna	3	3	3	3	12
Esēnija	2	2	2	2	8
Justs	3	3	3	3	12

Apkopojot iegūtos datus par bērnu stāstītprasmi pētījuma sākumā, tika izveidota vērtējuma līmeņu tabula, atbilstoši iegūtajiem punktiem (sk.4.tabulu).

4.tabula. Stāstītprasmes vērtējuma līmeņu raksturojums

Punkti	1 – 4 punkti	5 – 8 punkti	9 –12 punkti	13 – 16 punkti
Vērtējuma līmenis	Sācis apgūt (SA)	Turpina apgūt (TA)	Apguvis (A)	Padziļināti apguvis (PA)

3.tabulā iekļautie rezultāti vizuāli attēloti 1.attēlā.

1.attēls. Stāstītprasmes vērtējuma līmeņi pētījuma sākumā

1.attēlā var redzēt, ka pētījuma sākumā vienam bērnam iegūto punktu skaits ir no 1 līdz 3, kas nozīmē, ka stāstītprasmes vērtējums ir SA (sācis apgūt) līmenī.

Sofijai pasakas atstāstīšana sagādāja grūtības, netika ievērota literārā darba loģika, notikumi, kā arī meitene nespēja pēc sižeta attēla atstāstīt pasaku bez skolotājas jautājumiem. Arī atbildes uz jautājumiem bija vienkāršas. Runā vērojams nepietiekams vārdu krājums.

Darba autore secina, ka meitenei ir grūti iegaumēt darbību un notikumu secību, meitene nespēja koncentrēties, knibināja svārkus un arī klausīšanās brīdī bija nemierīga.

Sofija, Ričards un *Emīls*, stāstot pasaku, izmaina sižeta secību. Arī *Rojs* un *Grieta*, stāstot brīžiem neievēroja notikumu secību, bez skolotājas jautājumiem bija grūtības pašiem veidot loģisku atstāstījumu.

Deviņiem bērniem iegūto punktu skaits ir no 5-8, kas nozīmē, ka stāstītprasmes vērtējums ir TA (turpina apgūt) līmenī. Šie bērni ir *Emīls, Grieta, Ričards, Rojs, Adele, Olivers, Estere, Elianna* un *Esēnija*. Veidojot literārā darba atstāstījumu dažkārt bija nepieciešami skolotāja jautājumi. Daļēji tika ievērota literārā darba loģika, notikumu secība un darbības. Stāstot tika ieturētas pauzes, runā vērojams neliels vārdu krājums un atbildes uz jautājumiem ar vienkāršiem teikumiem.

Hugo, Adelīnai un *Justam* iegūto punktu skaits ir 12 un *Ruslanam* 10 punkti, kas nozīmē, ka šiem bērniem stāstītprasmes vērtējums ir A (apguvis) līmenī. Literārā darba atstāstījums tika secīgi un saprotami izveidots, ievērojot notikumu secību, nosaucot darbības, pazīmes un notikumus. Šiem bērniem raksturīgs plašs vārdu krājums, kas arī ļāva brīvi,

vienkāršiem teikumiem atstāstīt šo pasaku. Pēc šiem rezultātiem var secināt, ka šiem bērniem ir sekmēta uztvere, viņi viegli iegaumē darbības un notikumus.

Pētījuma sākumā bija vērojams, ka daži bērni ir nedroši un baidās kļūdīties, tāpēc skolotāja palīdzēja ar jautājumiem, kā arī iedrošinot bērnus, paslavējot.

Darba autore uzskata ka tieši pasaku atstāstīšana palīdz ne tikai runas un valodas attīstībā, bet arī attīsta un pilnveido atmiņu, uzmanību, iztēli un domāšanu.

Darba autore secina, ka bērniem grūtības sagādā atstāstīt pasaku, balstoties uz sižetu un ir grūti atcerēties notikumus un darbību secību. Darba turpinājumā autore izvēlējās stāstītprasmi sekmēt ar sižeta sēriju attēlu palīdzību, proti, pasakas atstāstīšana pēc sižetiskajiem attēliem. Turpmāk nodarbībās tika izmantotas dažādas pasakas, atbilstoši tēmai, kuras bērniem bija jāatstāsta, izmantojot sižeta attēlu sērijas.

2.2. Pedagoģiskajā darbībā realizētās aktivitātes stāstītprasmes pilnveidei

Stāstītprasmes veicināšanai pedagoģiskajā procesā tika izmantota literārā darba atstāstīšanas metode ar sižeta sēriju attēlu palīdzību. Darba turpinājumā autore atspoguļo izmantotos literāros darbus un pētījuma norisi.

Sākumā darba autore izvēlējās īsu pasaku ar četriem sižeta attēliem, lai bērniem būtu vieglāk saprast šo stāstītprasmes metodi.

Kā viena no pasakām tika izvēlēta pasaka **“Mājas pele un lauku pele”** (sk.2.pielikumu).

Pasaka un to sižeta sēriju attēli tika ņemti no Valsts izglītības un saturs centra izstrādātajiem metodiskajiem materiāliem (Kondrova u.c., 2013). Skolotāja aicināja bērnus apsēsties uz paklāja un klausīties pasaku. Skolotāja uz paklāja nolika divas rotaļu peles un bērniem jautāja, kā viņi domā par ko varētu būt pasaka. Bērnu atbildes bija dažādas, kāds teica, ka pasaka būs par peļu ģimeni, kāds domāja, ka pasaka būs par divām pelēm.

Skolotāja aicināja bērnus uzmanīgi klausīties pasaku par lauku peli un pilsētas peli, lai pēc tam bērni paši varētu to pastāstīt. Skolotāja izteiksmīgi, mainot balsi intonāciju stāsta pasaku, bērni iepriekš šo pasaku nebija dzirdējuši, tādēļ ar lielu interesi klausījās. Pēc pasakas noklausīšanās katram bērnam tika iedoti četri sižeta attēli, kurus bija nepieciešams salikt pareizā secībā, lai atbilstu pasakas sižetam (sk.2.attēlu).

2.attēls. Bērns sakārto sižeta attēlu sērijas atbilstoši pasakas sižetam

Kad attēli tika sakārtoti pareizā secībā, bērni atstāstīja pasaku, skatoties uz saviem attēliem, ja bija nepieciešams skolotāja palīdzēja atgādinot notikumus un darbības, uzdodot jautājumus. Skolotāja aicināja bērnus attēliem pierakstīt secību no 1 līdz 4, lai arī pēc tam būtu vieglāk sarindot pareizi. Bija arī bērni, kuriem tas nebija nepieciešams, jo viņi arī tāpat atcerējās notikumu secību. Pēc pasakas atstāstīšanas bērni izkrāsoja savus sižetu attēlus un izveidoja savu pasakas grāmatiņu, uz kuras katrs pēc spējām uzrakstīja pasakas nosaukumu (sk.3.attēlu).

3.attēls. Bērns veido savu pasakas grāmatiņu

Krāsojot sižeta attēlus, bija vērojama liela rosība un bērni savā starpā viens otram stāstīja šo pasaku, laboja viens otra stāstījumus, ja kāds pateica nepareizi.

Skolotāja izvietoja pasakas sižeta attēlus uz runājošās sienas (sk.4.attēlu), lai bērniem būtu uzskates materiāli un varētu šo pasaku izmantot arī ārpus nodarbībām.

4.attēls. Pasakas sižeta attēli uz runājošās sienas

Arī turpmāk pedagoģiskajā procesā tika izmantotas pasakas ar sižeta sēriju attēliem un skolotāja ļāva bērniem pašiem izvēlēties, kuru pasaku vēlas dzirdēt un pastāstīt. Kā viena no bērnu izvēlētajām pasakām bija “Vecīša cimdiņš” (sk.3.pielikumu).

Šī pasaka bērniem jau bija zināma, taču nebija pieredze pašiem to atstāstīt. Bērni pēc pasakas noklausīšanās, prasīja izkrāsot sižeta sēriju attēlus, lai izveidotu savu grāmatiņu (sk.5.attēlu).

5.attēls. Bērni veido savu grāmatiņu

Pasakas atstāstīšanai skolotāja izvietoja bērnu krāsotos sižeta sēriju attēlus uz tāfeles, lai bērns precīzāk un pareizāk varētu pastāstīt pasaku (sk.6.attēlu).

6.attēls. Pasakas sižeta attēli uz runājošās sienas

Šīs pasakas atstāstīšana bērnos raisīja ļoti pozitīvas emocijas. Gandrīz visi bērni pasaku stāstīja izteiksmīgi, mainot balss intonāciju, runāja brīvi un ievēroja notikumu secīgumu.

Tikai dažiem bērniem bija nepieciešama skolotāja palīdzība, atstāstot pasaku. Klausoties bērnu stāstījumu, grupas biedri uzmanīgi un ar aizrautību klausījās, ja bija nepieciešams, palīdzēja viens otram. Bērnu emocijās bija vērojams arī pārsteigums, klausoties tos bērnus, kuriem ikdienā stāstītprasme dažkārt nav tik ļoti attīstīta, taču šoreiz šiem bērniem izdevās pasaku atstāstīt. Par to priecājās gan pats bērns, gan pārējie grupas biedri.

Arī pēc nodarbībām varēja vērot, kā bērni izmantojot sevis veidotās pasaku grāmatiņas, stāsta viens otram šo pasaku.

Darba autore secina, ka bērniem stāstot pasakas ar sižeta sēriju attēlu palīdzību, ir lielāka uzmanības noturība, bērni vairāk ieklausās un viņiem ir vieglāk uztvert un atstāstīt, jo redzētais paliek atmiņā vieglāk. Pēc pozitīvajiem bērnu atstāstījumiem, darba autore secina, ka bērns iedziļinās pasakas saturā un saprot to.

Arī turpmāk pedagoģiskajā procesā pasakas tika stāstītas šādā veidā un bērni paši vēlējās stāstīt un veidot savas pasaku grāmatiņas.

Lai stāstītprasmes process būtu interesantāks, skolotāja piedāvāja bērniem pašiem uzzīmēt sižeta attēlu sērijas, ar kuru palīdzību vēlāk atstāstīt pasaku. Šajā nodarbībā tika izmantota R. Kincleres- Bēnkes pasaka "**Labu nakti, pelīti!**" (skat. 4.pielikumu).

Bērni noklausījās pasaku, kopīgi nosauca personāžus, notikumus un vienojās, ka tiks zīmēti četri sižeta attēli, kuros atklās pasakas literārā darba notikumus. Bērni kopīgi vienojās, kādi būs sižeti-

- Pelīte lietū lēkā pa peļķēm;
- Pelītes mamma nosusina mazo pelīti;
- Pelīte dzer medu ar pienu;
- Pelīte guļ gultiņā.

Bērni sadalījās grupās pa četri un vienojās, kuru sižetu katrs zīmēs. Kad pasakas sižeta sēriju attēli tika uzzīmēti, bērni tos secīgi uzlīmēja uz lapas (skat 7.attēlu), lai pēc tam kopā pastāstītu šo pasaku.

7.attēls. Bērnu zīmētie sižeta attēli

Šāda darbošanās bērniem ļoti patika. Sižeta attēli sanāca ļoti interesanti un dažādi. Arī atstāstot pasaku, varēja novērot bērnu emocijas un lepnumu par paveikto.

Darba autore secina, ka izmantojot bērnu zīmētus sižeta attēlus, bērni attīsta arī savu radošo domāšanu, atmiņu, iztēli un pilnveido sadarbības prasmes.

Darba autore pedagoģiskajā procesā strādājot ar sižeta attēlu sērijām, arī pati izveidoja sižeta attēlus, kurus izmantoja rīta cēlienā, lai pārrunātu gadalaikam raksturīgās pazīmes un veicinātu bērnu stāstītprasmi. Tā kā šajā dienā bērnudārzā bija ieradušies mazāk bērni, šīs attēlu kartītes lieliski noderēja, lai katrs bērns varētu atstāstīt dzirdēto tekstu.

Bērni sastājās aplī un skolotāja katram bērnam iedeva vienu sižeta attēlu (sk. 5.pielikumu). Bērnu uzdevums bija klausīties tekstu un nostāties secīgi tā, lai sižeta attēlu kartītes būtu sarindotas pareizi. Skolotāja lasot tekstu otro reizi, rosināja bērnus pašiem saprast un pārbaudīt, vai attēli ir pareizi sarindoti. Kad bērni bija sarindājuši sižeta attēlus pareizā secībā, attēli tika nolikti uz paklāja un skolotāja lūdza bērnus uz mirkli aizgriezties un samainīja attēlu secību. Bērnu uzdevums bija atrast, kas mainījies un salikt pareizi. Tā kā grupā ir bērni, kuri lasa raiti un ar izpratni, skolotāja rosināja pašiem izlasīt tekstu un pārbaudīt sevi.

Kad bērni sarindoja sižeta attēlus, skolotāja aicināja katram paņemt savu attēlu un pēc kārtas atstāstīt tekstu. Kad bērni tekstu bija atstāstījuši kopīgi, skolotāja aicināja bērnus atcerēties un pastāstīt šo tekstu individuāli.

Šis uzdevums dažiem bērniem nesagādāja grūtības, taču bija bērni, kuriem vajadzēja skolotājas un grupas biedru palīdzību. Pārsvārā par pirmajiem pieciem attēliem tika pastāstīts bez pauzēm, bet pārējiem bija nepieciešama skolotāja palīdzība.

Darba autore pedagoģiskajā procesā izmantojot sižeta attēlu sērijas, lai sekmētu bērnu stāstītprasmi, secina, ka bērnu stāstījumi ir brīvāki, bērni stāstot neietur pauzes, pauž emocijas, stāstījumi tiek veidoti secīgi.

Pētījuma beigās tika veikta atkārtota bērnu stāstīprasmes izvērtēšana. Nākamajā apakšnodaļā darba autore veiks iesaistīto bērnu izvērtējumu pētījuma beigās un pētījuma rezultātu analīzi.

2.3. Iesaistīto bērnu izvērtējuma rezultātu salīdzinošā analīze

Atkārtota stāstīprasmes pārbaude tika veikta izmantojot to pašu pasaku (“Zvēri un abru taisītājs”), kuru izmantoja pētījuma sākumā, tikai šoreiz bērni izmantoja arī sižeta attēlu sērijas (sk.6.pielikumu).

Bērni klausījās skolotājas lasīto pasaku, kura pēc noklausīšanās bija jāatstāsta, tika izmantotas sižeta attēlu sērijas, kuras bērni paši izkrāsoja un varēja izveidot savu pasaku grāmatiņu.

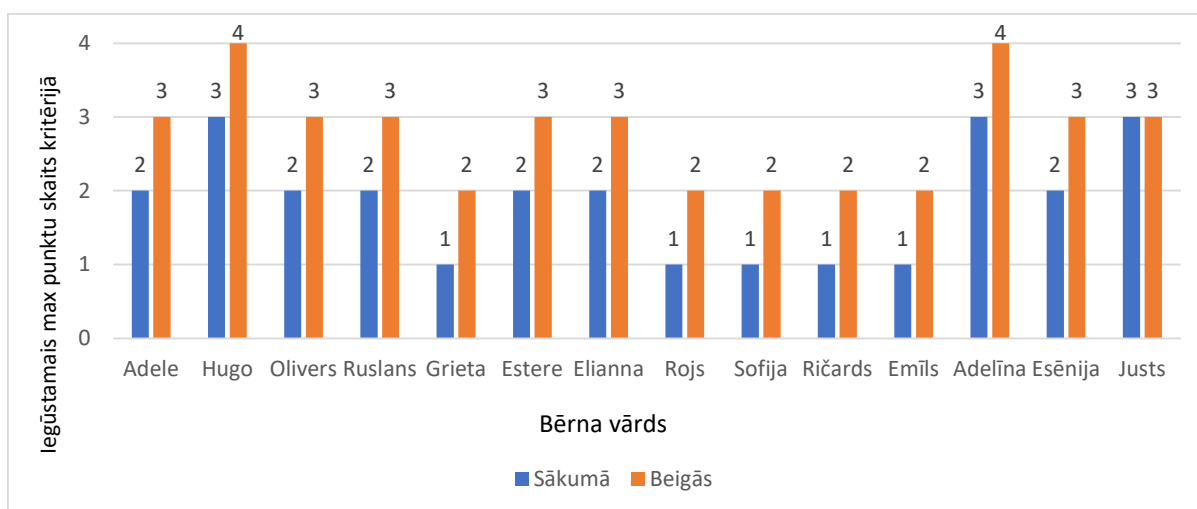
Izmantojot šo stāstīprasmes sekmēšanas metodi, bija vērojams, ka sižeta attēli palīdz bērnam atstāstīt pasaku, bērni kļūst atvērtāki un drošāki par savu stāstījumu. Arī attēlu krāsošana un grāmatiņas veidošana, bērnos radīja pozitīvas emocijas.

Skolotāja vērtēja bērnus pēc pētījuma sākumā izvirzītajiem kritērijiem (sk.5.tabulu).

5.tabula Bērnu stāstīprasmes vērtējumi pētījuma beigās

Bērna vārds	Prasme ievērot literārā darba loģiku		Prasme secīgi atstāstīt literārā darba notikumus		Prasme veidot aprakstošu stāstījumu pēc literārā darba sižeta attēla		Prasme veidot stāstījumu ar gramatiski pareiziem teikumiem		Kopā	
	Sākumā	Beigās	Sākumā	Beigās	Sākumā	Beigās	Sākumā	Beigās	S	B
Adele	2	3	2	3	2	3	2	2	8	11
Hugo	3	4	3	4	3	3	3	3	12	14
Olivers	2	3	2	3	2	3	2	3	8	12
Ruslans	2	3	3	3	3	3	2	2	10	11
Grieta	1	2	2	3	2	3	1	2	6	10
Estere	2	3	2	3	2	3	2	3	8	12
Elianna	2	3	2	3	2	3	2	3	8	12
Rojs	1	2	2	3	2	3	2	3	7	11
Sofiņa	1	2	1	2	1	2	1	2	4	8
Ričards	1	2	1	2	2	2	2	2	6	8
Emīls	1	2	1	2	2	3	1	2	5	9
Adelīna	3	4	3	4	3	3	3	3	12	14
Esēnija	2	3	2	3	2	2	2	3	8	11
Justs	3	3	3	3	3	4	3	3	12	13

Vizuāli uzskatāmāk iegūtie rezultāti atspoguļoti 8., 9., 10., 11. attēlā, tie analizēti katram kritērijam.

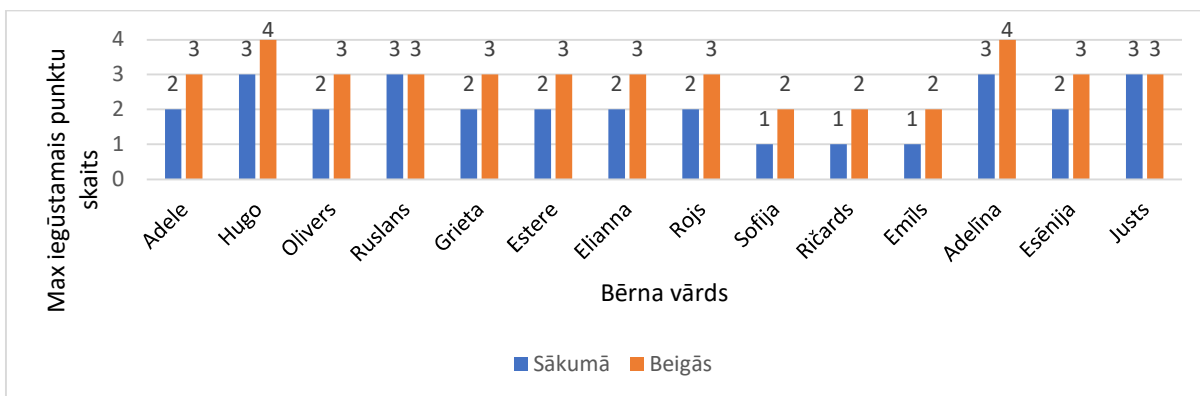
8. attēls. Kritērija – prasme ievērot literārā darba loģiku rezultātu salīdzinājums

Pētījuma sākumā var redzēt, ka kritērijam- prasme ievērot literārā darba loģiku, pētījuma sākumā pieci bērni tika novērtēti ar vērtējumu SA (sācis apgūt), bet pētījuma beigās visiem šiem bērniem ir manāma dinamiskā izaugsme un vērtējums ir TA (turpina apgūt). Visi šie bērni stāstījumu veido daļēji secīgu, dažkārt nepieciešami skolotāja jautājumi.

Tāpat var redzēt, ka seši bērni pētījuma sākumā novērtēti ar vērtējumu TA (turpina apgūt), taču pētījuma beigās rezultāts ir uzlabojies un vērtējums ir A (apguvis). Šo bērnu stāstījums ir secīgs un saprotams.

Trīs bērni pētījuma sākumā tika novērtēti ar vērtējumu A (apguvis), taču pētījuma beigās var redzēt, ka diviem no šiem bērniem vērtējums ir uzlabojies un pētījuma beigās šie bērni novērtēti ar vērtējumu PA (padziļināti apguvis). Gan *Hugo*, gan *Adelīna*, veidojot atstāstījumu viegli uztvēra literārā darba galveno domu un spēja to pamatot. *Justam* vērtējums šim kritērijam gan pētījuma sākumā, gan pētījuma beigās ir A (apguvis), taču tika novērots, ka zēns veidojot stāstījumu palicis drošāks un pārliecināts par savu stāstījumu.

Kopumā var redzēt, ka ir veidojusies izaugsme un bērni sāk vairāk sekot līdzi literārā darba loģikai, ievērojot notikumu secību, veidojot atstāstījumu.

9.attēls. Kritērija – prasme secīgi atstāstīt literārā darba notikumus rezultātu salīdzinājums

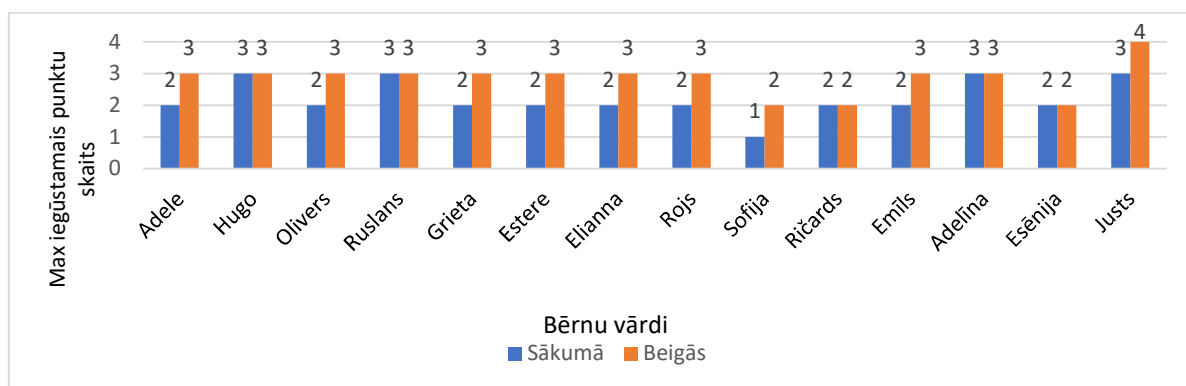
Pētījuma sākumā var redzēt, ka kritērijam – prasme secīgi atstāstīt literārā darba notikumus, pētījuma sākumā trīs bērni tika novērtēti ar vērtējumu SA (sācis apgūt), taču pētījuma beigās šiem bērniem vērtējums ir TA (turpina apgūt). Šie trīs bērni, *Sofija*, *Ričards*, *Emīls*, veidojot stāstījumu daļēji ievēro notikumu secību, ir nepieciešams skolotāja atbalsts un jautājumi.

Septiņi bērni pētījuma sākumā tika novērtēti ar vērtējumu TA (turpina apgūt), bet pētījuma beigās vērojama izaugsme un vērtējums ir A (apguvis).

Pētījuma sākumā un arī beigās diviem bērniem, *Ruslanam* un *Justam*, vērtējums ir A (apguvis), taču tika novērots, ka bērni stāstījuma notikumus atstāsta pārliecināti un saprotami, ievērojot secību.

Divi bērni, *Hugo* un *Adelīna*, pētījuma sākumā novērtēti ar vērtējumu A (apguvis), taču pētījuma beigās redzami uzlabojumi un vērtējums ir PA (padziļināti apguvis). Abi šie bērni patstāvīgi veido stāstījumu, ievērojot notikumu secību, uztverot galveno domu.

Arī šim kritērijam vērojama izaugsme un bērni veiksmīgi prot atstāstīt literārā darba notikumus.

10.attēls. Kritērija – prasme veidot aprakstošu stāstījumu pēc literārā darba sižeta attēla rezultātu salīdzinājums

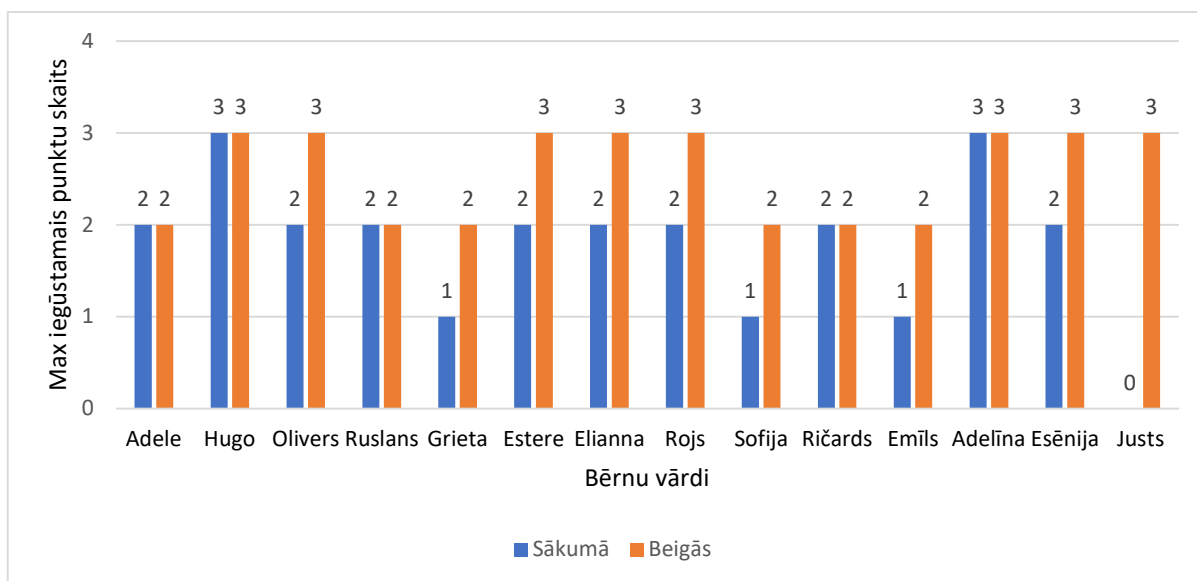
Pētījuma sākumā kritērijam -prasmē veidot aprakstošu stāstījumu pēc literārā darba sižeta attēla, var redzēt, ka tikai vienam bērnam vērtējums ir SA (sācis apgūt), taču pētījuma beigās vērtējums ir uzlabojies.

Deviņi bērni pētījuma sākumā tika novērtēti ar vērtējumu TA (turpina apgūt), taču pētījuma beigās visiem bērniem redzami uzlabojumi un vērtējums ir A (apguvis). Ar sižeta attēla palīdzību visi šiem bērni stāstījumu veido secīgu, nosaucot darbības, dažādas pazīmes un notikumus.

Justam pētījuma beigās vērtējums ir uzlabojies un zēns tika novērtēts ar vērtējumu PA (padziļināti apguvis). Tika novērots, ka izmantojot literārā darba sižeta attēlu, zēnam uzlabojusies prasme pamatot notikumus un darbības.

Trīs bērni, *Hugo*, *Ruslans* un *Adelīna*, tika novērtēti ar vērtējumu A (apguvis) gan pētījuma sākumā, gan pētījuma beigās. Darba autore novēroja, ka šiem bērniem, izmantojot sižeta attēlu, ļoti viegli veidot atstāstījumu ievērojot pazīmes, darbības, taču jāuzlabo prasme pamatot to nozīmi.

Kopumā arī šim kritērijam vērojami uzlabojumi un bērni daudz vieglāk veido aprakstošo stāstījumu.

11.attēls. Kritērija – prasme veidot stāstījumu ar gramatiski pareiziem teikumiem rezultātu salīdzinājums

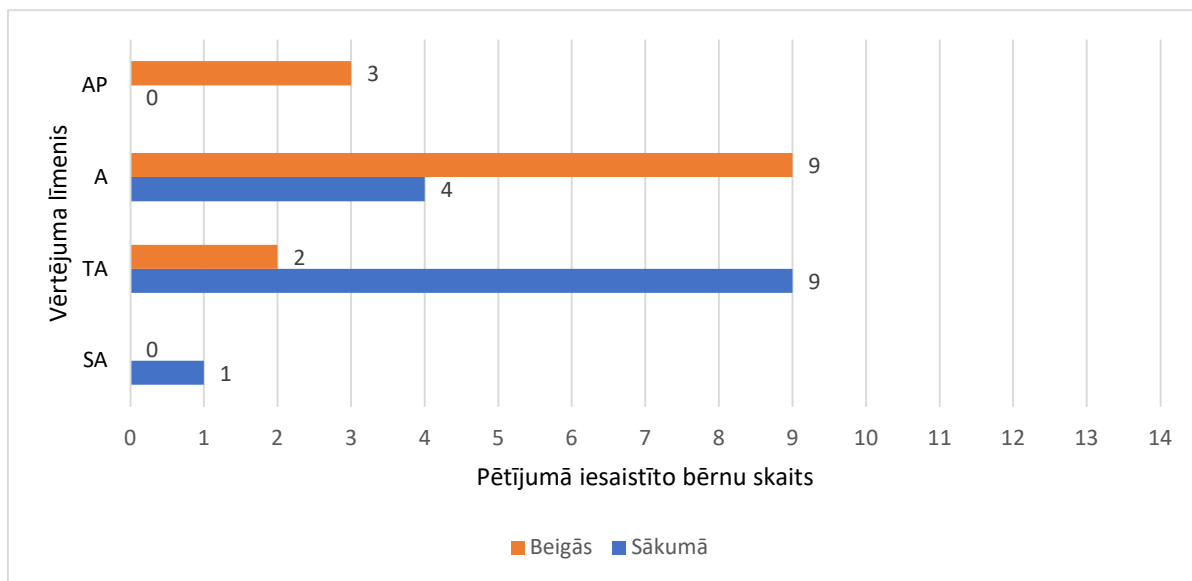
Pētījuma sākumā kritērijam -prasmē veidot stāstījumu ar gramatiski pareiziem teikumiem, trīs bērni tika novērtēti ar vērtējumu SA (sācis apgūt), taču arī šim kritērijam šiem bērniem pētījuma beigās redzami uzlabojumi.

Sešiem bērniem pētījuma beigās vērtējums ir TA (turpina apgūt). Šie bērni dažkārt stāstot, ietur pauzes un savā runā izmanto vienkāršus teikumus, taču ir redzams vārdu krājuma

uzlabojums. Ja pētījuma sākuma runā tika vairākkārt atkārtoti iepriekš teiktie notikumi un vārdi, tad pētījuma beigās stāstījums ir raitāks un vārdu krājums bagātīgāks.

Astoņi bērni pētījuma beigās tika novērtēti ar vērtējumu A (apguvis) un darba autore secina, ka šiem bērniem ir uzlabojies vārdu krājums, runā tiek izmantoti daudz īpašības vārdi. Visi šie bērni ir apguvuši prasmi veidot patstāvīgu un izteismīgu stāstījumu, lietojot vienkāršus teikumus, tiešo runu, raksturīgs ir plašs vārdu krājums.

Arī šim kritērijam pētījuma beigās vērojama izaugsme un bērni arvien vairāk runā lieto gramatiski pareizus teikumus.

12.attēls. Stāstītprasmes salīdzinošie rezultāti pētījuma beigās un sākumā

12.attēlā var redzēt, ka pētījuma beigās, salīdzinājumā ar rezultātiem pētījuma sākumā, nevienam bērnam nav vērtējums SA (sācis apgūt).

Pētījuma beigās diviem bērniem, *Ričardam* un *Sofijai*, stāstītprasmes vērtējums ir TA (turpina apgūt), taču ir redzami uzlabojumi. Abiem šiem bērniem veidojot atstāstījumu, dažkārt bija nepieciešami skolotājas jautājumi. Sofija stāstot, kļuvusi drošāka un pārliecinātāka. Ir uzlabojušās meitenes klausīšanās prasmes un uzmanības noturība.

Deviņiem bērniem stāstītprasmes vērtējums no TA (turpina apgūt) ir uzlabojies uz A (apguvis). Šie bērni bez skolotājas jautājumiem spēja atstāstīt pasaku gan ievērojot notikumu secību, gan loģiku.

Hugo un *Adelīna* veidojot secīgu stāstījumu un ievērojot literārā darba notikumus, veiksmīgi uztvēra arī pasakas galveno domu un spēja to pamatot. Arī *Justa* stāstītprasmes vērtējums ir uzlabojies un viņš spēj pamatot savas domas, veidojot stāstījumu.

Katram no bērniem ir redzami uzlabojumi. Pētījuma laikā darba autore vislielāko uzmanību pievērta izvirzītajiem kritērijiem un ar katru literārā darba atstāstīšanu, izmantojot sižeta attēlu sērijas, varēja vērot bērnu stāstītprasmes uzlabošanos.

Darba autore secina, ka metode ir izvēlēta pareizi un turpinās to izmantot ikdienas darbā ar bērniem.

Darba autore uzskata, ka ar literāro darbu palīdzību, izmantojot sižeta attēlu sērijas, bērnus veiksmīgi var ieinteresēt gan klausīties, gan stāstīt, gan domāt pašiem savu stāstījumu. Tika novērots, ka bērni arī ikdienā viens otram stāstīja dažādas pasakas, kā arī pedagoģiskajā procesā iepazītās pasakas bērni stāstīja mājās vecākiem.

Kopumā pēc pētījumā iegūtajiem un apkopotajiem datiem, darba autore secina, ka izvirzītie kritēriji un metode, ar kuru veicināt bērna stāstītprasmi, ir izvēlēta pareizi, jo pētījumā iesaistīto bērnu stāstītprasme ir uzlabojusies. Tas nozīmē, ka pētījuma mērķis ir sasniegts.

Secinājumi

Kvalifikācijas darba "Stāstītprasmes sekmēšana pedagogiskajā procesā 6-7 gadus veciem bērniem pirmsskolā" izstrādes laikā tika iegūti šādi secinājumi:

1. Stāstītprasme ir ļoti svarīga bērna attīstībā un tā veidojas no pareizas runas, tādēļ jau pirmsskolā nepieciešams sekmēt bērna stāstītprasmi, izmantojot dažādas metodes.
2. Pirmsskolā skolotājs ir bērna valodas veicinātājs, kurš ar savu pareizo runu un dažādām metodēm nodrošina bērna runas aktivitāti un pilnveido stāstītprasmi.
3. Viens no veidiem, kā sekmēt un uzlabot bērna stāstītprasmi pirmsskolas pedagogiskajā procesā, ir literāro darbu izmantošana.
4. Pedagogiskajā procesā, izmantojot bērna vecumam un interesēm atbilstošus literāros darbus, tiks sekmēta bērna stāstītprasme.
5. Klausoties dažādus literāros darbus, bērns apgūst gan klausīšanās prasmes, gan stāstītprasmi, pilnveido un attīsta atmiņu, iztēli un domāšanu.
6. Atbildot uz izvirzīto pētījuma jautājumu, kā sekmēt 6-7 gadus vecu bērnu stāstītprasmi pedagogiskajā procesā, atbilde ir – ievērojot bērna attīstības likumsakarības, un pedagogiskajā procesā izmantojot bērna vecumam un interesēm atbilstošus metodiskos materiālus.

Ieteikumi pirmsskolas pedagogiem un vecākiem

Lai veicinātu bērnu stāstītprasmi, svarīgi ir darboties ar bērnu gan pirmsskolā, gan mājās. Darba autore apkopojusi ieteikumus pirmsskolas pedagogiem un vecākiem, kuri palīdzēs veicināt bērna stāstītprasmes uzlabošanos.

1. Gan ikdienas sarunās, gan pedagoģiskajā procesā ieteikums gan pedagogiem, gan vecākiem savā runā izmantot gramatiski pareizus teikumus, jo bērns mācās no pieaugušā runas.
2. Pirmsskolas pedagogiem ieteikums izvēlētajiem literārajiem darbiem, saīsināt to saturu un izmantot uzskates materiālus atbilstoši bērna spējām un pieredzei.
3. Rosināt bērnus stāstīt dažādus notikumus, atstāstīt sižetus vai izdomāt savus stāstus.
4. Pievērst uzmanību bērna runas kultūrai, lai bērns savā runā lieto gramatiski pareizus teikumus.
5. Pedagoģiskajā procesā pievērst uzmanību stāstītprasmei ne tikai valodas mācību jomā, bet arī integrēt šo prasmi citās mācību jomās.
6. Ikdienā veltīt laiku sarunām, pastaigām, pārrunām nevis pavadīt laiku telpās, pie televizora vai vied ierīcēm.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Ananada, A., Hartono, R., Mukhaiyar, Rusdinal. (2021). Teaching Speaking Through Storytelling. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 579, 113-118. Atlantis Press Pieejams : <https://www.atlantipress.com/article/125960893.pdf>
2. Anspoka, Z., Siliņa Jasjukeviča, G. (2013). Valodu mācības pirmsskolā un sākumsskolā. Rīga: Latviešu valodas aģentūra.
3. Anspoka, Z., Tūbele, S. (2015). Lingvodidaktika latviešu valoda 1.-6. klasei” Rīga: Latviešu valodas aģentūra.
4. Devitt, T., M., Ormrod, J., E. (2004). Child development educating and working with children and adolescents. Second edition. Pearson Merrill Prentice Hall ISBN: 0-13- 110841-
5. Dzintere, D., Stangaine ,I., Augstaklne,D. (2014). *Bērna komunikatīvās kompetences attīstība*. Rīga : RaKa.
6. Eņģele, Z., Tauriņa, A. (2017). Pirmsskolas vecuma bērna stāstītprasmes pilnveide. Bērnu valoda Latvijā 21.gadsimtā III. Rīga: SIA Apgāds Zinātne
7. Fišers, R. (2005). Mācīsim bērnam domāt. Rīga : RaKa.
8. Gavriļina, M., Vulāne, A. (2008). Valoda veldzējas tautas dvēselē. Rīga.
9. Golubina,V. (2007). Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata. Rīga: Izglītības soļi
10. Grīnvalde, L. (2010). Ideju krātuve pirmsskolai, 3.daļa Rīga: Zvaigzne ABC.
11. Hamilton, M., Weiss, M. (2005). The Power of Storytelling. Pieejams <https://rcowen.com/childrens-book-product-line/>
12. Irbe, A., Lindenberga, S. (2014). Bērns runāt mācās ģimenē. Rīga: RaKa.
13. Jurgena, I. (2002). Vispārīgā pedagoģija. Rīga: Izglītības soļi.
14. Kaņepēja, R. (2003). Sarunāsimies, darbosimies. Rīga: Puse Plus.
15. Kaņepēja, R., (2012). Runātprasmes saikne ar apkārtnes un literatūras iepazīšanu. Ceļā uz skolu. Bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei. Rīga. Zvaigzne ABC.
16. Kaņepēja, R., Lieģeniece, D.(2003). Es gribu iet skolā. Rokasgrāmata skolotājiem. Rīga: Puse Plus.
17. Killick, S., Boffey, S. (2012). Building Relationships through Storytelling. The Fostering Network. ISBN 189786969
18. Kondrova, A., Rozenfelde,M., Tereško, A., Želve, I., Strazdiņa, U. (2013). Ilustrētās pasakas analītiskās lasīšanas iemaņu apguvei , 2.pielikums metodiskajam materiālam pedagogiem darbam ar bērniem, kuriem ir kohleārais implants. Rīga: VISĶ
19. Korbe, V. (2007). Programma skaņu izrunas un runas kultūras attīstīšanai pa pakāpēm pirmsskolas vecuma bērniem un bērniem ar izrunas traucējumiem. Rīga : SIA Izglītības soļi.

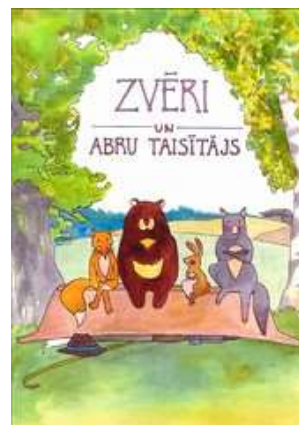
20. Krastiņa, E., Pipere, A. (2004). *Mācību sasniegumu pašizvērtēšana*, Rīga: RaKa.
21. Kristapsone, S. (2014). Zinātniskā pētniecība studiju procesā. Rīga: Biznesa augstskola "Turība".
22. Lūse, J., Miltiņa, I., Tūbele, S. (2012). Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa.
23. Markus, D. (2003). Bērna valoda: no pirmā kliezdiena līdz pasakai. Rīga: Rasa ABC
24. Markus, D. (2007). Bērns runā kultūras pasaulē. Rīga: Rasa ABC
25. Medne, D. (2015). Emocijas bērnu attīstībā. No: Špona, A., Jermolajeva, J., Stangaine, I., Siliņa, J., Jasjukeviča, G., Tauriņa, A., Medne, D., Līduma, A., Randoha, A., Augstkalne, D., Vigule, D. (2015). Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā. 113-131. Rīga: Raka.
26. Miltiņa, I., Skribanovska, Z. (2020). Saistītās runas sekmēšana. Rīga: RaKa.
27. Morin, A. (2017). Skill Development From Birth to Age 5
<https://www.understood.org/en/learning-attention-issues/signsymptoms/developmental-milestones/skill-development-from-birth-to-age-5>
28. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. (2000). Skujiņa V. (Sast.). Rīga: Zvaigzne ABC.
Pieejams
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/45275/i_stangaines_disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
29. Sebre, S., Miltuze, A. (2022). Attīstības psiholoģija. Cilvēka attīstība visas dzīves garumā. Rīga: Zvaigzne ABC.
30. Shah, P. (2017). 10 Amazing benefits of storytelling for kids. Pieejams
http://www.momjunction.com/articles/benefits-story-telling-yor-kids_0036903/#gref
31. Skujiņa, V., Anspoka, Z., Kalnbērziņa, V., Šalme, A. (2011). Lingvodidaktikas terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: Latviešu valodas aģentūra. Pieejams:
<https://valoda.lv/wpcontent/uploads/docs/E-Gramatas/08-Vardnica.pdf>
32. Stangaine, I. (2014). Pirmsskolas vecuma bērna dialogrunas attīstība rotaļās. Promocijas darbs. Rīga: RPIVA
33. Stangaine, I. (2015). Bērna dzīvesdarbība rotaļā. No: Špona, A., Jermolajeva, J., Stangaine, I., Siliņa, J., Jasjukeviča, G., Tauriņa, A., Medne, D., Līduma, A., Randoha, A., Augstkalne, D., Vigule, D. (2015). Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā. 24.-51. Rīga: Raka.
34. Špona, A. (2006). Audzināšanas process teorijā un praksē. Rīga: RAKA
35. Tūbele, S., Cupere, I. (2011). Stāstītprasmes veicināšana pirmsskolas vecuma bērniem ar valodas sistēmas nepietiekamu attīstību. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte
36. Valsts izglītības satura centrs. ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002. Kompetenču pieeja mācību saturā. Pieejams: mape.skola2030.lv/resources/86

37. Белкина, В. Н. (2019) Психология раннего и дошкольного детства. 2 издание, Москва: Юрайт

Pielikumi

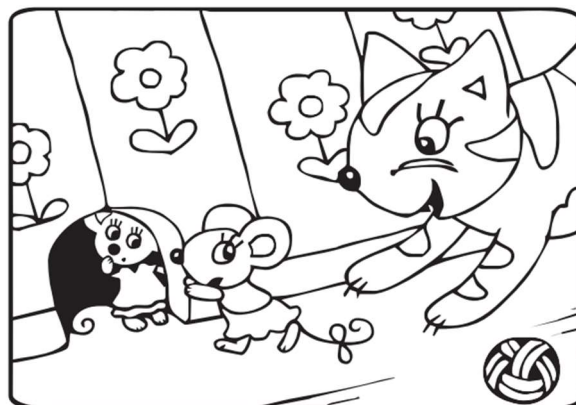
1.pielikums. Pasaka "Zvēri un abru taisītājs", pasakas ilustrācijas

Reiz dzīvoja vecs vīrs, abru taisītājs. Viņam pietrūka maizes. Kaimiņu saimnieks sacīja: "Uztaisi man jaunu abru, tad iedošu maizi!" Vīrs uztaisīja lielu abru un nesa kaimiņam. Laiks bija karsts, nesamais smags. Par laimi gadījās ozolu mežs. Vīriņš apsēdās un nodomāja: "Pagulēšu mazliet ēnā, atpūtīšos." Viņš nogulās un abru uzvilka sev virsū. Atskrēja zaķis un brīnījās: "Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!" Pēc brītiņa atnāca lapsa un brīnījās: "Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!" Pēc brītiņa atskrēja arī vilks un brīnījās: "Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!" Pēc brītiņa atnāca lācis un brīnījās: "Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!" Visi sēdēja, sēdēja, beidzot nolēma iet meklēt ēdamo. Lācis sacīja: "Es zinu mežā lielu bišu stropu, es to atnesīšu!" Vilks sacīja: "Es zinu kaimiņu kūtī treknu aunu, to es atnesīšu!" Lapsa sacīja: "Es zinu brangu zostēviņu, es to atnesīšu!" Zaķis iesaucās: "Es zinu kaimiņu dārzā lielu kāpostgalvu, es to atnesīšu!" Visi aizgāja pēc ēdamā. Lācis atnesa bišu stropu. Vilks atnesa aunu, lapsa zostēviņu, zaķis kāpostgalvu. Draugi mierīgi ēda. Vecais abru taisītājs zem abras pagriezās uz otriem sāniem. Abra pakustējās. Lācis iesaucās: "Ā! Kas to galdu kustina?" Pēc brītiņa abru taisītājs atkal pakustināja abru. Vilks iesaucās: "Ā! Kas to galdu kustina?" Pēc brītiņa vecais vīrs atkal pakustināja abru. Lapsa iesaucās: "Ā! Kas to galdu kustina?" Pēc brītiņa abru taisītājs ļoti stipri pakustināja abru. Zaķis iesaucās: "Ā! Kas to galdu kustina? Te vairs nav labi, bēgsim!" Un tā visi aizbēga, katrs uz savu pusi. Vecajam abru taisītājam palika medus, gaļa un kāposti. Par abru tas vēl dabūja no kaimiņa maizi. Nu vecajam vīram bija pārtikas papildnam.

2.pielikums. Pasaka "Mājas pele un lauku pele", sižeta attēlu sērijas

Reiz pilsētas pele aizgāja ciemos pie lauku peles. Lauku pele pažēlojās pilsētas pelei: "Grūta dzīve laukos! Vienīgā barība- graudi." Pilsētas pele lielījās: "Mana dzīve- zelts pret tavu! Es no rīta ēdu gaļu, pusdienās taukus, vakariņās krējumu. Nāc uz manu māju! Dzīvosim kopā!" Lauku pele devās uz pilsētu. Naktī abas peles izlīda no alas gāja uz virtuvi pēc ēdamā. Taču kaķis bija mājās un metās pilsētas pelei virsū. Labi, ka izdevās aizbēgt! "Nu, nekas! Iesim uz klēti gaļu ēst!" aicināja pilsētas pele. Bet tur saimnieka suns pelēm virsū! Lauku pele tūlīņ devās atpakaļ uz savu māju. Labāk drošībā ēst graudus, nekā gardumus mūžīgās bailēs.

3.pielikums. Pasaka "Vecīša cimdiņš", sižeta attēlu sērijas

Dzīvoja sirms vecītis. Reiz ziemā viņš brauca uz mežu pēc malkas. Vecītim mežā pazuda viens cimdiņš. Mušai bija auksti. Viņa ieskrēja cimdiņā un sāka dejot. Arī pelītei bija auksti. Pelīte pieskrēja pie cimdiņa un jautāja: "Kas tur cimdiņā dejo?" "Es, muša! Bet kas tu esi?" "Es esmu pelīte. Ielaid pasildīties! "Nāc! Sildies!" Pele ielīda cimdiņā, un abas ar mušu sāka dejot. Garām skrēja zaķis. Viņš ieraudzīja cimdiņu un jautāja: "Kas tur cimdiņā dejo?" "Es, - muša, es, - pelīte. Kas tu esi?" "Es esmu zaķītis. Ielaidiet pasildīties!" "Nāc! Sildies!" Zaķis ielīda cimdiņā. Visi trīs sāka dejot. Garām skrēja vilks, ieraudzīja cimdiņu un jautāja: "Kas tur cimdiņā dejo?" "Es, - muša, es, - pelīte un es, - zaķītis. Kas tu esi?" "Es esmu vilks. Ielaidiet pasildīties!" "Nāc, sildies!" Vilks ielīda cimdiņā, un visi sāka dejot. Garām gāja lācis. Viņš ieraudzīja cimdiņu un jautāja: "Kas tur cimdiņā dejo?" "Es - muša, es - pelīte un es - zaķītis un es - vilks. Kas tu esi?" "Es esmu lielais lācis. Ielaidiet pasildīties!" "Nāc! Sildies!"

Lācis ielīda cimdiņā. Visi sāka dejot. Te atskrēja gailis un iedziedājās: "Ki- ke- ri- gū!" Dejotāji nobijās un bēga no cimdiņa ārā. Cimdiņš saplīsa.

4.pielikums. Pasaka "Labu nakti, pelīt!"

LABU NAKTI, PELĪT!

BRR! Mazā pelīte noskurinās. Vīra ir
laukā lietū un bērā pa pelēm. Te viss
slaust! Pelīte ir izmirkusi slapja un
vīrai solst kājas.

Aī atsteidzas pelītes mamma ar
lielo peldvīli un nosausina mazulīti.

Ēl jārdser piens ar medu un
tad -opā! - gultā!

Tur ir tū mīnste un silti!

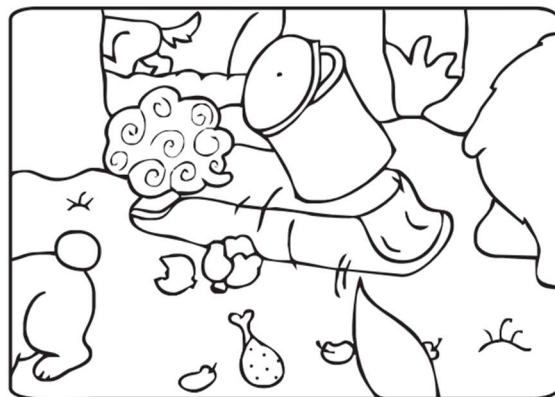
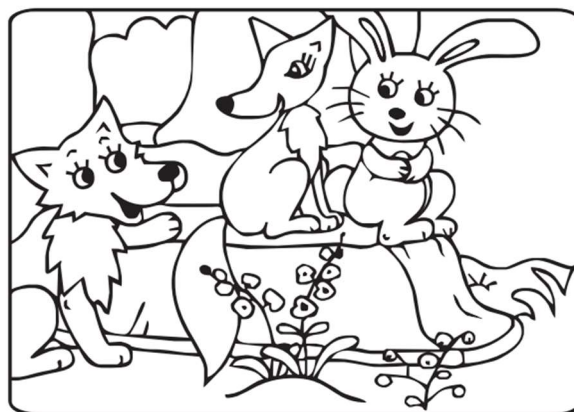
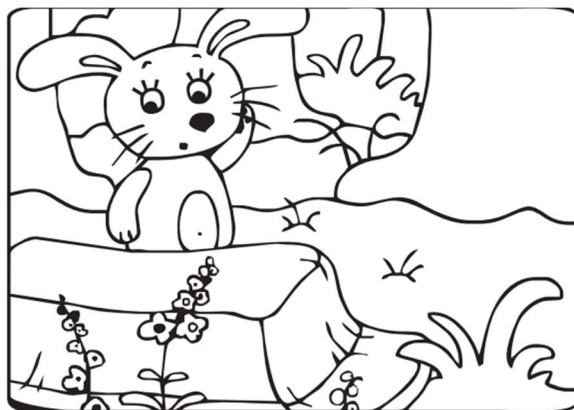
Ah labu nakti, pelīt!

5.pielikums. Stāstījums par ziemu, sižeta attēlu sērijas

Bija **ziema**. Viss bija pārklāts ar baltu sniegu. Zem ledus aizmigusi gulēja **upe**. **Kailajiem kokiem** salā auksti. Tikai **priedes un egles** izstiepušas savas zaļās adatas. **Sarkankrūtīši** sēž uz koku zariem. Viņi izskatās kā sārta **āboli**. Viltīga, ruda **lapsa** grib noķert zaķi. **Baltais zaķis** paslēpies zem vēja izgāztas egles. Viņš izskatās kā maza sniega kupena. Meklēdams medījumu, pa mežu cilpo **pelēkais vilks**. **Lāci** nebaida bargais sals, gulēdams savā mīgā, viņš pat nepamana, kā paiet ziema.

6.pielikums. Sižeta attēlu sērijas pasakai "Zvēri un abru taisītājs"

GALVOJUMS

Es, MADARA NIKITINA

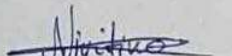
apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

MADARA NIKITINA

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 19.12.2023.